

Gáspár Tibor¹

ADALÉKOK A MAGYAR HONVÉDSÉG LOGISZTIKAI ELLÁTÓ KÖZPONT TÖRTÉNETÉHEZ

II. rész

Absztrakt

A logisztikai egységek, szervezetek története kevésbé feltárt területe a hadtörténelemnek. Általában a hadtörténeti írások csak érintőlegesen szólnak a logisztikai szervezetekről, sokkal nagyobb hangsúlyt helyeznek a harcoló csapatok tevékenységének, szervezetének a bemutatására. Írásomban a hadianyagok raktározásával, ellátásával foglalkozó szervezetek felépítését, tevékenységét kívánom bemutatni. Előre kell bocsátanom, hogy a fent már említett okok miatt nem mindig sikerül a szükséges mélységben kifejteni a témát. Ennek legfőbb oka az elérhető források szűkösége. Az írás a gyökerektől, az ellátó rendszerek kialakulásától, a Magyar Honvédség Logisztikai Ellátó Központ (MH LEK) megalakulásáig kíséri végig az eseményeket, bemutatva vázlatosan az 1945 előtti rendszert, az 1945 utáni ágazati ellátó szerveket; az ágazat a csoportos ellátó központokon keresztül jut el az MH LEK-hez.

Kulcsszavak: raktárak, szertárak, ellátó központok, szolgálati ágak.

Elektronikai (híradó) ellátó szervezetek fejlődése

A híradóanyagokkal történő ellátást és a javítást a Híradó Anyagi Szolgálat végezte a Magyar Királyi honvédségben. A szolgálat alárendeltségébe tartozott a híradó szeroszlop. Ez a szervezeti forma az új hadseregben is megmaradt kezdetben. A javításokat a hiba nagyságától függően egy lépcsőzetesen felépített javítószolgálat látta el. A javítóműhelyek felszereltsége igazodott a javítások mélységéhez.²

¹ Dr. Gáspár Tibor nyá. mk. vörgy az MH ÖLTP volt parancsnoka, e-mail: gaspartibor@upcmail

² Vörös Béla: A magyar hadseregek távbeszélőeszközei I. (1867 – 1945) Haditechnika 1993/3. szám. – 67. oldal.

1946-ban a szakfeladatok végrehajtására Budapesten – a régi bázis romjain – létrehozták a Honvéd Híradó Szertárt. Feladata a katonai alakulatok híradó eszközökkel való ellátása és ezek szertári (üzemi) javítása volt. A katonai híradás gyorsan fejlődött, egyre több anyag és eszköz áramlott a hadseregbe. A Honvéd Híradó Szertár már nem tudott megfelelően működni a régi helyen, és ezért az 50-es évek elején Gödöllőre költözött. Alapító okiratát 1954. november 25-én írták alá. Ebben az időszakban a tárolási lehetőségek javítása érdekében raktárakat hoztak létre Pétervásárán, Budapesten, Szabadszálláson és Nyíregyházán.

Gödöllőn a híradó szervezet fokozatosan növekedett. 1960-ban Központi Híradóanyag-javító Üzemre szervezték át, amely 100 fővel működött. Feladatköre kiegészült a műszaki fejlesztési és gyártási tevékenységgel is, de munkája természetesen a katonai tevékenységre koncentrált.

A Honvédelmi Bizottság 7/230/1972. számú határozata alapján további költségvetési üzemek alakultak, így jött létre a Központi Híradóanyag-javító Üzem szétválásával a Híradó Technikai Javító Üzem és a Híradóanyag Raktár. A Híradó Technikai Üzem kialakítása 1973 végére fejeződött be. Jelentősen megváltozott az üzem gazdálkodása, költségvetési szervezetté vált. A műszaki feladatkör polgári tevékenységgel is kibővült, emiatt a katonai feladatok egy része más, polgári üzemekhez került át.³

Az előljárói döntéseknek megfelelően 1982 végén a raktár új szervezeti formára tért át. Az intézet megnevezése Híradó Anyagellátó Központ (HIEK) lett. Az ellátó központ alárendeltségébe kerültek a területi raktárak – Pétervására, Nyíregyháza – is.

A katonai javítóüzemek átszervezése során, 1992-ben az üzem 100%-os állami tulajdonú, egyszemélyes, zártkörű alapítású részvénytársasággá alakult. A korábbi túl merev katonai szabályokra épülő, jelentős tartalékokkal rendelkező részvénytársaság a hagyományosan magas színvonal fenntartása mellett a piaci követelményekhez rugalmasabban alkalmazkodó technológiára tért át.⁴

Az MH Elektronikai Szolgálatfőnökséget 1990. március 1-i hatállyal, az anyagi-technikai integráció jegyében hozták létre. Az integráció az elektronikát már valamilyen formában alkalmazó szolgálá-

³ H M ARMCOM Kommunikációtechnikai Rt. Haditechnika 1996/3. szám. – 56. oldal.

⁴ HM ARMCOM Rt: i. m. – 56. oldal.

latoknál a szakanyagok tervezésével, beszerzésével, fenntartásának, javításának, valamint a csapatok ezekkel való ellátásának szervezésével kapcsolatos feladatok egyetlen szervezetbe való összevonását, csökkentett, de szakképzett állománnyal történő megoldását tűzte ki célul.⁵ Az ellátó szervezet, az MH Elektronikai Szolgálatfőnökség (MH ESZF) megalakulása után, 1993. január 1-vel MH Elektronikai Anyagi-Technikai Ellátó központtá (MH EATEK) alakult át, amely az MH ESZF-ség alárendeltségében középírányító szervezetként működött tovább.

Az MH EATEK rendeltetése a fő- és szakanyagfelelősségi körébe tartozó eszközökre és anyagokra kiterjedően az MH szintű gazdálkodási, anyagi-technikai biztosítási feladatok tervezése, szervezése és végrehajtása volt. A rendeltetésből következő feladatrendszer a szolgálatfőnökség költségvetési tervjavaslatának előkészítésében, az eszközök és anyagok beszerzésével kapcsolatos gazdálkodási tevékenységben, valamint a katonai szervezetek tábori híradó, rejtjelző és titkosító, földi repülésirányító rádió, rádiónavigációs és fénytechnikai (FRISZ, FÉT), elektronikai harc (EHC), számítás-, ügyvitel- és nyomdatechnikai (SZÜNY) eszközökkel és anyagokkal történő ellátásában, különböző szintű technikai kiszolgálásának és javításának tervezésében, koordinálásában realizálódott.

A alaprendeltetés a végrehajtó szervek, valamint a területi szervek tevékenységén keresztül valósult meg. A végrehajtó szervek a gödöllői bázison kerültek kialakításra, felépítésük a következő volt:

- technikai tervző osztály;
- adatfeldogozó osztály;
- gazdálkodási osztály;
- ellátó és nyilvántartó osztály;
- tároló osztály.

A végrehajtó szervek feladata többsíkú volt:

- tervezték, szervezték az elektronikai anyagi-technikai biztosítás (ATB) részükre meghatározott MH szintű feladatait;
- irányították a területi szervek azonos tevékenységet folytató szervezeti elemeit;

⁵ Antal Károly: A Magyar Honvédség Elektronikai Szolgálatfőnöksége. Katonai Logisztika 1993/2. szám. – 173. oldal.

- végrehajtották a fenntartási anyagokkal kapcsolatos gazdálkodási, ellátási feladatokat.

Az MH EATEK területi szervezeteinek a feladatai a következők voltak:

- az 1. Híradóanyag-javító és -ellátó raktár (HAJER), Nyíregyháza. Alapfeladatát képezte az állománytáblás, hadinormás eszközök MH szintű tárolása, illetve a katonai szervezetek ezen eszközökkel történő ellátása, valamint a tárolásban lévő eszközök 4. TK szintű javítása;
- a 2. Híradóanyag javító és ellátó raktár, Pétervására. Feladata volt a kiképzési, őrzésvédelmi eszközök, speciális mérőműszerek, lúgos akkumulátorok MH szintű tárolása, javítása. Kiemelt feladatként végezte a harcászati rádiórelé állomások felújítását;
- a Számítástechnikai javító és ellátó raktár (SZJER), Budapest. A szolgálatfőnökség elektronikai osztályvezetőjének közvetlen szakmai irányítása mellett végezte a SZÜNY eszközök, fenntartási- és segédanyagok MH szintű gazdálkodásával, ellátásával, illetve mint területi szerviz, Budapest és körzetében diszlokáló szervezetek eszközeinek technikai kiszolgálási feladatait. Kizárólag központi feladatok végrehajtására kialakított szervezeti elem volt, biztosítását, kiszolgálását a gödöllői bázis, illetve a HM HTI végezte.

Az MH EATEK a fenti szervezeti formában 24 200 m² zárt, 18 800 m² fedett, 31 200 m² nyitott és 4800 m² szükség tárolóval rendelkezett.⁶

Az MH EATEK 2001-ig folytatta az elektronikai anyagi ellátás feladatait az elektronikai szolgálat alárendeltségében, majd beolvadt az MH Haditechnikai Ellátó Központ (MH HTEK) szervezetébe. A szakmai feladatok irányítását továbbra is a szakmai előljáró, akkor MH elektronikai szolgálatfőnök végezte. Gödöllőn megmaradt az elektronikai anyag- ellátási funkció. A területi raktárak (Pétervására, Nyíregyháza) inkurrencia raktárakká alakultak át. A SZJER az MH HTEK önálló raktára lett.

⁶ Hegedüs Sándor: Magyar Néphadsereg Elektronikai Anyagi-Technikai Ellátó Központ. Katonai Logisztika 1993/4. szám. – 202 – 207. oldal.

Műszaki technikai ellátó szervezetek fejlődése

Az új hadsereg kiépülésével a műszaki technikai ellátó szervezetek is megalakultak. A vegyivédelmi szervezetek Budafok-Hárosról történt átköltözését követően, 1951 őszén, a felszabadult helyre költöztek, és megalakult a Műszaki Szertár. A Szertár az óbudai Műszaki Raktár és a szentendrei Utász Szertár egyesítéséből jött létre. (Háros-félszigeten a századfordulón indult el az első építkezés. Először kendergyárat építettek, majd ebből hajógyárat fejlesztettek ki. Az akkor emelt épületek alkották a későbbi intézet létesítményeinek zömét. A tulajdonosok csődbemenetele után a terület a Magyar Királyi Honvédség raktárbázisa lett.⁷)

A hatvanas évek végén a Szertár új szervezetre tért át, MN Központi Műszaki Anyagraktár és Javító Üzem lett. Az anyagellátás mellett nagyobb hangsúlyt kapott a műszaki technikai eszközök javítása. Ennek érdekében korszerű műhelycsarnok épült a kiszolgáló létesítményekkel együtt.

A következő nagy átalakulás 1972 – 73-ban történt. A szervezet két részre vált. A javító tevékenységet költségvetési üzem formában szervezték meg, és megalakult a Központi Műszaki Javító Üzem. A műszaki technikai anyagellátási feladatok végrehajtására létrejött az MN Műszaki Technikai Ellátó Központ (MŰTEK). Alárendeltségében műszaki harcanyag- raktár működött Devecserben és Recskén.

Az 1960-as évek közepétől, de különösen az 1970-es években a hadsereg minőségi fejlesztésének keretén belül jelentős mértékben korszerűsödtek a műszaki technikai eszközök. Az új eszközök rendszerbeállításával jelentős mennyiségi növekedés történt.

Ekkor kerültek rendszerbe az ATT alapgépekre kifejlesztett út- és állásépítő gépek (BAT, BAT-M, BAT-3, MDK-2), a KRAZ járműcsaládra épített hidrakók (TMM-3) és szalaghidak (PMP), valamint a deszant átkelő gépek (GSZP-55, PTSZ-M, K-61) és a hídvető harckocsik (BLG-60 és 67). Ugyanez játszódott le a műszaki harcanyagokkal történő ellátás területén. Rendszerbe kerültek az akkor még korszerűnek mondható GYATA-64 típusú gyalogsági és az UKA-63 típu-

⁷ Jávor József: Az MH Műszaki Technikai Ellátó Központ. Katonai Logisztika 1993/4. szám. – 194. oldal.

sú harckocsi aknák. Ezek a változások kedvező hatást gyakoroltak a műszaki technikai biztosításra.⁸

A fegyverzet-technikai integráció kapcsán 1984-ben a központ az MN Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség alárendeltségébe került. Szakmai tevékenységét a főcsoportfőnökség Műszaki Technikai Osztálya irányította.

1991-ben az intézet (MŰTEK) alárendeltségébe került a 12. Tábori Műszaki Anyag Raktár. 1992-ben megszűnt a Központi Műszaki Javító Üzem és részei az ellátó központ szervezetébe integrálódtak.

Az Magyar Honvédségnél bekövetkezett változások maguk után vonták az intézet alaprendeltetésének változását is. Ez egyrészt a beépült szervezetek feladatainak átvételét, másrészt a felső vezetés létszámcsökkentése miatt a feladatok és jogkörök leadását jelentette. Az intézet alaprendeltetése lett az MH állománytáblás, normás, kiképzési és fenntartási műszaki anyagainak, műszaki technikai eszközeinek, harc- és szakanyagainak biztosítása, azok beszerzésével, elosztásával, központi javításával, tárolásával és az MH szintű nyilvántartásával kapcsolatos feladatok tervezése és végrehajtása.

Az MH MŰTEK szervezeti felépítése az alábbi volt:

- Vezető szervek;
- Biztosító alegységek;
- Végrehajtó alegységek;
- Kiszolgáló alegységek;
- Laktanya elhelyezési szervek;
- Mozdósítást előkészítő szervek.

Az alaprendeltetésből adódó feladatokat a parancsnok gazdálkodási és ellátási helyettes, valamint a parancsnok javítási helyettes vezetésével a végrehajtó alegységek állományába tartozó szervezetek hajtották végre, amelyek a következők voltak:

- Tervezési és gazdálkodási osztály;
- Adatfeldolgozó osztály;

⁸ Budai István: A MH Műszaki-Technikai Szolgálat. Katonai Logisztika 1993/1. szám. 132 – 133. oldal.

- Felszerelési eszköz és anyagtároló osztály (az osztály feladatait Budafok-Háros és Szabadszállás helyőrségekben végezte);
- Fenntartási anyagtároló osztály (az osztály feladatait Budafok-Háros és Nógrád helyőrségekben végezte);
- Javítási osztály;
- Szerviz;
- Repülőtéri karbantartógép szerelő részleg.

Önálló állománytáblával rendelkező katonai szervezetként, de az intézet alárendeltségében végezte a központi készletű robbanóanyagok tárolását, a csapatok ellátását és a felhasználások ellenőrzését az MH 1. számú Robbanóanyag Raktár Devecserben és az MH 3. számú Robbanóanyag Raktár Recsken.⁹

A következő lényeges átalakulás 2000-ben következett be. Az MH Haditechnikai Ellátó Központ megalakulásával az MH MŰTEK megszűnt, feladatrendszere és raktári készlete beépült az újonnan alakult Lánctalpas és Hőerőgép Raktárba és az MH Haditechnikai Ellátó Központ része lett. A Budafok-Hároson lévő bázis inkurrencia raktárrá alakult át. A még szükséges technikai eszközöket és anyagokat Mátyásföldre szállították át. Az MH MŰTEK volt telephelye Budafok-Hároson inkurrencia raktárként funkcionált több éven keresztül.

A robbanóanyag raktárak az MH Harcanyag Ellátó Központ alárendeltségébe kerültek.

Vegyivédelmi technikai ellátó szervezetek fejlődése

A második világháború befejezése után az új hadsereg megalakulásával önálló vegyivédelmi szervezetek nem jöttek létre. A vegyivédelmi feladatokat a műszaki csapatok végezték.

1949-ben az egész hadsereget érintően felmérték a fellelhető anyagi készleteket, így a vegyivédelmi anyagokat is. Az előtalált készletek begyűjtésén túl 1950-ig vegyivédelmi eszközöket és anyagokat nem szereztek be. A katonai vezetés 1950-ben érkezettnek látta az időt a vegyivédelmi szolgálat létrehozására és működési fel-

⁹ Jávor József: i. m. – 196 – 198. oldal.

tételeinek megteremtésére. A Honvéd Vezérkarhoz önálló vegyivédelmi osztályt szerveztek.¹⁰

1950. október 15. és november 01. között Budafok-Hároson megalakult a 9. önálló vegyiharc század és a Vegyiharc Szertár (MN 9963), mint a HVK önálló vegyivédelmi osztály közvetlen alárendeltjei.

A Vegyiharc Szertár első feladatai között szerepelt, hogy a különböző más szervek raktáraiból összegyűjtse a megmaradt vegyivédelmi anyagokat. Ezen anyagok a múlt hadsereg készletéből visszamaradt egyéni védőeszközök, lángszórók és egyéb anyagok voltak. Az anyagok összegyűjtése a szentendrei Utász Szertárban történt, majd onnan szállították át Budafok-Hárosra. Az összegyűjtött anyagokat rendezték és karbantartották. Feladata volt továbbá, hogy átvegye a Szovjetunióból érkező vegyivédelmi anyagokat és technikai eszközöket. A készletek rendezése után megkezdődött a csapatok részére történő átadásuk.¹¹

A Vegyiharc Szertár parancsnoka a megalakuláskor Berkes Tibor főhadnagy volt. A személyi állomány 10 – 12 fő tisztből, 15 – 20 fő polgári alkalmazottból és 30 – 40 fő sorkatonából állt. A szállítási feladatok végzésére 1 db Vippon és 4 db Rába típusú gépjármű állt rendelkezésre. A Szertárt ellátásra a 9. Önálló Vegyiharc Századhoz utalták.¹²

1951 nyarán a Szertár áttelepült Óbudára a Keled utcai új telephelyre. Ezzel egyidőben átszervezésre került sor, és a szervezet a Vegyivédelmi Szertár megnevezést kapta. Parancsnoka Tarnóczi Zoltán főhadnagy lett, a technikai helyettes beosztásba Garamszegi István főhadnagy került.

Az áttelepüléssel az ellátási utaltság megszűnt, ettől kezdve e tevékenységet a szervezetébe állított ellátó és kiszolgáló aegységével végezte. A szakfeladatok végrehajtására osztály szervezetet hoztak létre.¹³

¹⁰ Jubileumi Emlékkönyv. A Magyar Honvédség Vegyivédelmi Anyagellátó Központ 50 éves története 1950 – 2000. Magyar Honvédség Vegyivédelmi anyagellátó Központ kiadvány, 2000. – 46. oldal.

¹¹ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 47. oldal.

¹² Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 48. oldal.

¹³ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 49. oldal.

1952 júliusában parancsnokváltás történt, Barátfalvi Vendel főhadnagyot nevezték ki parancsnoknak.¹⁴

Az egyre növekvő anyagmennyiség és a korszerűbb tárolási igény, valamint a technikai kiszolgálás feladatai szükségessé tették egy új bázis építését a Vegyivédelmi Szertár elhelyezésére és működési feltételeinek biztosítására. Az új bázis létesítésére Budapest X. kerület Téglavető úti területet jelölték ki. Itt az építkezés 1952-ben kezdődött meg és 1953-ban fejeződött be. Az átköltözésre július – szeptember között került sor.¹⁵

1954-ben ismét parancsnokváltásra került sor, Szatmári József őrnagyot nevezték ki parancsnoknak. Ezt az időszakot a raktárak zsúfoltsága és - ebből adódóan - komoly tárolási gondok jellemezték. A tárolási gondok megoldására létrehoztak Karcagon egy kikülönített raktárrészleget, ahova jelentős anyagmennyiséget csoportosítottak át.¹⁶

1956 nyarán a Szertár ismét átszervezésre került, irányítását 1956 őszétől az MN Vegyivédelmi Parancsnokság végezte. Az átszervezés során a sorállományú őrség helyett polgári őrséget hoztak létre, és a Szertár részére Vácott új objektumot jelöltek ki. Az anyagok átcsoportosítását Vácra vasúti és közúti szállítással megkezdték, de befejezni a forradalom miatt már nem tudták. A félbe maradt áttelepülés a forradalom után már nem folytatódott, az elszállított anyagokat visszaszállították a Téglavető utcai bázisra, és a szakfeladatok végzését továbbra is ott folytatták.

1957 elejétől megkezdték a sérült és felesleges anyagok begyűjtését az alakulatoktól. Néhány példa a mennyiségekre:

– 51M gázálarc	362 000 klt.
– oxigénlégző	700 000 klt.
– védőlepel	466 000 klt.
– ködkézigránát	434 000 db
– ködgyertya	200 000 db
– mentesítő gépkocsi (különbéle)	176 klt.

A szertárhoz beszállított anyagok nagy részét felújították, kisebb részét kiselejtezték. A szakgépjármű állomány nagy részét üzemsze-

¹⁴ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 50. oldal.

¹⁵ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 50. oldal.

¹⁶ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 51. oldal.

rú felújítással kellett üzemképessé tenni. A bevont mennyiség nagyságára jellemző, hogy a Szertár összes beépítetlen területén gépjárművek álltak.¹⁷

1957-ben kisebb szervezeti korrekcióra került sor, és Gerlóczi György őrnagyot nevezték ki parancsnoknak. Ebben az időszakban a Szertár szervezeti felépítése az alábbi volt:

- Törzs és hadtáprészleg;
- Operatív osztály;
- Tároló raktárak (egyéni védőeszköz, vegyianyag, gép- és eszköz) és szállító alosztály;
- Javító műhely;
- Kémiai laboratórium;
- Hitelesítő laboratórium.¹⁸

1961-ben felszámolták a karcagi kikülönített raktárrészleget, az anyagokat beszállították a Szertárba.

1964-ben szervezeti korrekcióra került sor, amelynek során jelentősen csökkent a Szertár polgári alkalmazotti létszáma. A raktáraknál sorállományt rendszeresítettek. A műhelyeknél a szakmunkás beosztások egy része is sorállományú lett.

A laboratóriumokban is vegyes állomány lett szervezve. A szállító alosztály teljes beosztott állománya sorkatona lett. Az őrzésvédelmi feladatok ellátására egy őrszázadot rendszeresítettek.

Ezekben az években az alaprendeltesből adódó feladatok mellett jelentős volt a Szertár szerepe az előjáró vegyivédelmi főnökség által szervezett szaktanfolyamok előkészítésében és végrehajtásában. Több turnusban itt történt a vegyivédelmi mesterek továbbképzése.

Az új technikai eszközök rendszerbeállítása előtti bemutatókat és továbbképzéseket is a Szertárnál vezették le. Az első éves vegyivédelmi tiszti iskolai hallgatók két évfolyamának csapatgyakorlatát is itt végezték.

¹⁷ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 51 – 52. oldal.

¹⁸ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 53 – 54. oldal.

Az előzőekben bemutatott szervezeti formában 1967-ig működött a Vegyivédelmi Szertár. Ebben az időben vezető beosztásokat töltöttek be:

- Parancsnokok: Kántor Rajmund őrnagy (1959 – 1961); Lukács Béla őrnagy (1961 – 1963); Farkas Béla alezredes (1963 – 1969);
- Parancsnok tárolási helyettes: Mészáros Zoltán százados;
- Parancsnok technikai helyettesek: Kun István százados (megbízott); Korognai Károly mk. főhadnagy;
- Hadtápfőnökök: Kárpáti János százados; Jóvér János százados;
- Laborvezetők: Kun István százados; Végh László százados; Kemény István őrnagy; Palkó Lajos főhadnagy; Solymosi József főhadnagy.¹⁹

1968-ban a Vegyivédelmi Szertár új szervezetre tért át, megnevezése MN Központi Vegyivédelmi Anyagraktár és Javító Üzem (KVAJÜ) lett. Az új szervezet az eddigi funkciók szerinti tagozódásról áttért a szakma szerinti tagozódásra. Megnövekedett a mérnöki, technikai és szakmunkás beosztások száma.

A KVAJÜ az alábbi szervezeti felépítésben működött:

- Parancsnokság;
- Tervező és szervező osztály;
- Vegyi- és radiológiai osztály (Kémiai laboratórium; Radiológiai laboratórium; Egyéni védőeszköz tároló alosztály és Vegyi- és sugárzó anyagtároló alosztály);
- Vegyivédelmi géposztály (Vegyivédelmi gépjavító műhely; Vegyivédelmi eszköztároló alosztály);
- Nukleáris műszerosztály (Nukleáris műszertároló alosztály; Nukleáris műszerjavító alosztály; Hitelesítő laboratórium);
- Gazdasági osztály;
- Őrszázad.²⁰

¹⁹ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 56 – 57. oldal.

²⁰ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 58 – 62. oldal.

A Központi Vegyivédelmi Anyagraktár és Javító Üzem az előzőekben leírt szervezeti formában 1983-ig működött. Vezető beosztásban az alábbi személyek voltak:

- Parancsnokok: Farkas Béla alezredes (1963 – 1969); Korognai Károly mk. százados (1969 – 1983);
- Parancsnok- helyettesek: Barátfalvi Vendel alezredes; Nitsch László alezredes;
- Tervező és szervező osztályvezető: Mészáros Zoltán őrnagy;
- Vegyi- és radiológiai osztályvezetők: Kun István mk. őrnagy; Gachály András mk. százados; Palkó Lajos mk. százados;
- Vegyivédelmi géposztályvezetők: Korognai Károly mk. százados (1969-ig), Sorossy Ferenc mk. főhadnagy;
- Nukleáris műszer osztályvezetők: Virányi László mk. őrnagy; Gáspár János főhadnagy;
- Laborvezetők: Palkó Lajos mk. százados; Solymosi József mk. százados; Lokody Attila főhadnagy.²¹

A megnövekedett szakfeladatok és tárolási szükséglet miatt jelentős felújítások és bővítések kezdődtek az intézetnél. A tárolótér bővítése érdekében az intézet déli oldalán, terület- kisajátítással 30 %-al megnövelték a területet. A tároló épületek kapacitását kiegészítették modul barakkok és könnyűszerkezetes épületek megépítésével. Ennek eredményeként az intézet 3800 m² fűthető, 2700 m² fűtetlen, 1700 m² fedett szín, 8400 m² szabadtéri, összesen 16 600 m² tárolótérrel rendelkezett. A legnagyobb szakmai beruházás az izotóptároló megépítése volt, ahol megoldották a biztonságos munkavégzés feltételeit, és biztosították az izotópok megőrzésére előírt szabványok betartását. Ekkor végezték el a laboratóriumok teljes felújítását.²²

Az előjárói döntéseknek megfelelően 1982 végén új szervezeti formára tért át a szervezet. Az intézet megnevezése Vegyivédelmi Anyagellátó Központ (VAEK) lett.

A szervezeti felépítése az alábbiak szerint alakult:

- Parancsnokság (Törzsosztály; Pénzügyi szolgálat; Ügyvitel; Hírközpont, Személyügy);

²¹ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 62 – 63. oldal.

²² Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 63 – 65. oldal.

- Gazdálkodási és ellátási osztály (Tervező és nyilvántartó alosztály; Gazdálkodási alosztály; REVA alosztály; „M” anyagtárolási alosztály; Szállítási alosztály);
- Vegyi és radiológiai osztály (Kémiai laboratórium; Radiológiai laboratórium; HAVARIA laboratórium; Egyéni védőeszköz tároló alosztály, Vegyi anyag tároló alosztály);
- Vegyivédelmi gépjavító és tároló osztály (Vegyivédelmi gépjavító alosztály; Vegyivédelmi gép- és eszköztároló alosztály);
- Tűzvédelmi gép- és eszköztároló osztály (Tűzvédelmi eszközjavító és ellenőrző alosztály, Tűzvédelmi eszköztároló alosztály);
- Nukleáris műszerjavító és tároló osztály (Műszerjavító alosztály; Hitelesítő laboratórium; Műsertároló alosztály);
- Gazdasági osztály (Anyagi technikai szolgálat).

A rendszeresített állomány 12 tisztből, 16 tiszthelyettesből, 95 sorállományú katonából, 60 polgári állományú dolgozóból, összesen 183 főből állt. Az Ellátó Központ közvetlen előjárója az MN vegyivédelmi főnök, szakmai irányítója pedig az anyagi – technikai osztályvezető volt. 1984-ben a VAEK a Fegyverzettechnikai Főcsoportfőnökség alárendeltségébe került. Közvetlen előjárója és irányítója a vegyivédelmi technikai szolgálatfőnök lett.²³

A 90-es évek elején végrehajtott haderő- átalakítás következtében jelentősen megnőtt a feleslegessé vált szakanyagok mennyisége, amelyek bevonása az Ellátó Központnál a tárolási helyzetet kezelhetetlenné tette. Rendszeressé vált az anyagok szabadtéri tárolása. A selejt és felesleges anyagok megsemmisítése pénzhiány miatt nem folytatódott. A polgári állomány körében közel 20 %-al csökkent a létszám.

A fentiek miatt az Ellátó Központ alárendeltségébe került a 21. Vegyivédelmi Anyagraktár (Kiskunfélegyháza), és integrálódott szervezetébe a Nógrádon lévő – Hátország Védelmi Parancsnokság alárendeltségébe tartozó – vegyivédelmi raktárrészleg (1. Raktár). A két raktár átvétele után jelentős anyagátcsoportosítások történtek.²⁴

²³ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 65 – 73. oldal

²⁴ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 75. oldal

1995. december 01-ei Korognai Károly mérnök ezredes a felső korhatár elérésével szolgálati nyugállományba került. A parancsnoki beosztást Varga Tibor mérnök alezredes vette át.

1996. szeptember 16-tól módosult az Ellátó Központ állománytáblája. Megszűnt a törzsszótályvezetői, a parancsnok vegyi- és radiológiai helyettesi beosztás, valamint az 1. Raktár (Nógrád) szervezete. Parancsnok általános helyettesi beosztást rendszeresítettek. Létrehozták a tervező osztály, a vegyivédelmi anyag- és nukleáris tároló osztály, valamint a nukleárisbaleset- és vegyikatasztrófa-elhárító technikai osztály (NBVETO) szervezetét. Az anyagi-technikai főnöki beosztás logisztikai főnökre változott.

Az új beosztásokat a következők töltötték be:

- Parancsnok általános helyettese: Hellvig Gyula alezredes;
- Tervező osztályvezető: Bodnár Zoltán alezredes;
- Vegyivédelmi anyag és műszertároló osztályvezető: Molnár Andor őrnagy;
- NBVETO osztályvezető: Nagy Károly mérnök őrnagy;
- HAVARIA I. lépcső parancsnok: Földi László mérnök százados;
- Logisztikai főnök (parancsnok logisztikai helyettese): Wáhl László alezredes.²⁵

Az Ellátó Központnál nagy figyelmet fordítottak a személyi állomány megóvására. A pihentetést szolgálta Fadd-Domboriban a csapatpihenő. Az egészségügyi ellátás hozzáférhetőségét segítette, hogy az intézet területén orvosi rendelőt működtettek, állandó tartalékos orvos vezényletével. Itt gyógyította tartalékos orvosként a személyi állományt többek között Dr. Surján László és Dr. Kökény Mihály t. orvos alhadnagyok, későbbi egészségügyi miniszterek.²⁶

1997-ben, fennállása óta első alkalommal – mint katonai szervezet – Alapító Okiratot kapott az Ellátó Központ. A 65/1997. számú honvédelmi miniszteri határozattal 1997. szeptember 01-i hatállyal – jogfolytonossága elismerésével – katonai és költségvetési szervezatként megalakult a Magyar Honvédség Vegyivédelmi Anyagellátó Központ.

²⁵ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 78 – 79. oldal.

²⁶ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 76. oldal

Alaptevékenységnek határozta meg a miniszter:

- Az MH Vegyivédelmi Technikai Szolgálatfőnökség anyagfelelősi hatáskörébe tartozó vegyivédelmi és tűzvédelmi eszközök és anyagok (továbbiakban: szakanyagok) beszerzését, nyilvántartását, tárolását, javítását, az MH szervezeteinek ezen anyagokkal történő ellátásának és selejtítésének tervezését, szervezését és végrehajtását;
- A hatáskörébe utalt gazdálkodási, anyagi-technikai ellenőrzési feladatok ellátását, az MH mozgósítása esetén a központi készletek széttelepítését és működtetését;
- Az MH Vegyivédelmi Automata Mérő és Adatgyűjtő Rendszer működőképességének technikai biztosítását, a HAVARIA mozgó laboratórium működtetését.

Az MH VAEK a Magyar Honvédség Logisztikai Főigazgatóság középírányító szerveként, az MH Vegyivédelmi Technikai Szolgálatfőnökség szolgálati alárendeltségében, részben önálló gazdálkodási részjogkörrel rendelkező költségvetési szervként, a parancsnok irányításával, az 1998. január 1-vel életbelépett állománytáblában meghatározott szervezeti rendben és személyi állománnyal a Szervezeti és Működési Szabályzatában, valamint a Munkaköri Leírásokban előírtak szerint végezte feladatait.

Az Alapító Okirattal életbeléptetett állománytábla az alábbi szervezeti elemeket tartalmazta:

- Parancsnokság
- Törzsosztály
- Ügyviteli alosztály
- Logisztikai főnökség
- Humán szolgálat
- Fegyveres biztonsági őrség.

A parancsnok mérnök-műszaki helyettes alárendeltségében:

- Vegyivédelmi és radiológiai laboratórium;
- Hitelesítő laboratórium;
- Műszerjavító és ellenőrző osztály;
- Vegyi és tűzvédelmi eszközjavító és ellenőrző osztály;
- Ellátó és nyilvántartó alosztály.

A parancsnok ellátási és tároló helyettes alárendeltségében:

- Tervező és nyilvántartó alosztály;
- 1. – 3. Tároló alosztály;
- Anyagátvételi és ellátó alosztály.

Nukleárisbaleset- és vegyikatasztrófa-elhárító technikai osztály (NBVETO):

- HAVARIA laboratórium I – II. lépcső;
 - AMAR szervizcsoport.
-
- Gazdálkodási alosztály
 - Logisztikai biztosító század.

A fontosabb beosztásokat a következők töltötték be:

Parancsnok: Varga Tibor mérnök alezredes

Parancsnok-helyettes: Hellvig Gyula alezredes

Törzsosztályvezető: Bodnár Zoltán alezredes

Logisztikai főnök (pk. log. h.): Wáhl László alezredes

Pk. vegyivédelmi mérnök-műszaki helyettese: Filep László mk. alezredes

Parancsnok ellátási és tároló helyettese: Kórácz András mk. alezredes

NBVETO osztályvezető: Nagy Károly mk. őrnagy.²⁷

Az új szervezet alapvetően megváltoztatta az előző évek megszo-
kott működési rendjét. Kikerült a szolgálati irányítás alól a pénzügyi
szolgálat, és új működési rendre tért át. Megszűntetésre került a 21.
Vegyivédelmi Anyagraktár. Létrejött a logisztikai szolgálat és a logisz-
tikai század. Megszűnt a sorállomány, a laktanya őrzésvédelmi fel-
adatait a fejtűbiztonsági őrszolgálat vette át.

1997. évben megkezdődött az inkurrencia anyagok elszállítása
Budapestről Karcagra, az Inkurrencia Raktárba. Az év folyamán 500
tonna szakanyag került átcsoportosításra.²⁸ 2000. június 01-el Varga
Tibor mérnök alezredes nyugállományba vonult. A parancsnoki teen-
dőket Kórácz András mérnök őrnagy (majd alezredes) vette át.

²⁷ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 81 – 83. oldal.

²⁸ Jubileumi Emlékkönyv: i. m. – 84. oldal.

A mérésügyi szervezetek fejlődése

Az MH anyagi-technikai biztosításának talán leginkább a polgári élethez kötődő területe a katonai metrológia. A katonai metrológia – a mérések egységének és pontosságának érdekében – legfontosabb feladatait (a haditechnikai eszközökben, javítóműhelyekben, laboratóriumokban, egyéb helyeken üzemelő mérőeszközök javítását, hitelesítését, kalibrálását, megfelelő mérési eljárások kialakítását) csak a polgári mérésügyi szervekkel, szervezetekkel való szoros együttműködésben volt képes megoldani.

Az együttműködés, korábban szakáganként különböző formái, az 1980-as évek végétől (az önálló mérésügyi irányító szervezet megalakulásától számítva) egyre szervezettebbekké, rendszeresebbekké váltak. 1989. január 1-től az MN Fegyverzet-technikai Főcsoportfőnökség Mérésügyi Osztály a fegyverzeti és technikai ágazatok általános mérőeszközeinek anyagnem-felelőse lett, 1991-től az osztály hivatalosan felsőszintű gazdálkodó szervvé vált.

Az MH mérésügyi tevékenységét jogilag elsősorban az Országgyűlés által 1991. évben elfogadott mérésügyről szóló XLV. törvény szabályozta. Alapjaiban határozta meg a hadseregben folyó mérésügyi tevékenység jellegét, körülményeit, lehetőségeit. A 127/1991. (X. 9.) számú kormányrendelet konkretizálta a mérésügyi törvény végrehajtását. Külön intézkedett a fegyveres testületeknél történő mérésügyi ellenőrzés feltételeinek és módjának szabályozásáról, az illetékes miniszternek és az Országos Mérésügyi Hivatal (OMH) elnökének adva át a jogokat. A rendelet melléklete tartalmazta a kötelező hitelesítésű mérőeszközök jegyzékét, a hitelesítés érvényességének időtartamát is meghatározva.²⁹

Az 1985. évi együttműködési megállapodást az MH anyagi-technikai főcsoportfőnöke és az OMH elnöke 1993. évben újította meg. Az együttműködés legfontosabb területei voltak:

- az MH mérőeszközeinek hitelesítése. A katonai szervezetek közvetlen kapcsolatban álltak az OMH-val és annak területi mérték-hitelesítő hivatalaival;
- akkreditált kalibráló laboratóriumok létrehozása és működtetése a Magyar Honvédségnél. A 90-es években a HM Arzenál Rt.

²⁹ Csontos András mk. alezredes: Katonai metrológia, polgári mérésügy. Haditechnika 1995/4. szám. – 48. oldal.

Központi Mérésügyi Laboratórium és az MH Központi Repülőgépjavitó Üzem Repülőműszer-hitelesítő Üzemegység jött létre ilyen minősítéssel;

- az OMH néhány laboratóriumot (HM Arzenál Rt. Központi Mérésügyi Laboratórium, MH KRÜ Repülőműszer-hitelesítő Üzemegység, MH Fejér javító zászlóalj kalibráló laboratórium) hitelesítést helyettesítő minősítési joggal ruházott fel.³⁰

A gazdasági helyzet alakulása arra készítette a hadsereg szakmai vezetését, hogy keresse a megoldást arra, hogy a mérésügyi feladatokat minél nagyobb mértékben a hadsereg kapacitásainak kihasználásával, a piaci viszonyoknál olcsóbban oldják meg. Az MH Haditechnikai Ellátó Központ megalakulásával teremtődtek meg a feltételek a Mérésügyi Bázis létrehozására.

Az MH Haditechnikai Ellátó Központ Mérésügyi Bázist 2001. év végén hozták létre (ünnepélyes avatása 2001. december 06-án volt), az átszervezések során megszűnt kalibráló laboratóriumok munkájának helyettesítésére. A bázis, a volt MH VAEK objektumában, a Tég-lavető úton, a szükséges épületek felújítása, átalakítása után jött létre.

Fő feladata lett a Magyar Honvédség készletében lévő általános rendeltetésű mérőeszközök tárolása, a HM és MH szervek ellátása, az új beszerzésű eszközök átvétele, műszaki bevizsgálása, a kiállított mozgásbizonylatok alapján az elrendelt mozgások (bevonás, kiadás, kategorizálás, selejtezés, más szerveknek történő átadás stb.) szervezése, végrehajtása.³¹

A kiképzéstechnikai ellátó szervezetek fejlődése

A lőterek, gyakorlóterek berendezése, a kiképzési eszközök biztosítása 1949-ig az anyagi biztosítás része volt. A hadsereg szovjet mintára történt átszervezésekor e tevékenység – hasonlóan más területekhez – a kiképzést tervező, irányító szervezet anyagi részlegévé vált. A kiképzési eszközök és anyagok bázisa Esztergomban alakult ki. A megnevezés először szertár, majd raktár lett.

³⁰ Csontos András mk. alezredes: i. m. – 48 – 49. oldal.

³¹ Szalontai László: A Magyar Honvédségben folyó mérésügyi szaktevékenység bemutatása. Katonai Logisztika 2006/3. szám. – 263 – 294. oldal.

Az 1972 – 73. évi átalakuláskor e szervezet bázisán jött létre, költségvetési üzemként, a Kiképzési Eszkögyártó Üzem, amely a Kiképzési Főcsoportfőnökség (illetve az ezt a funkciót betöltő szervezet³²) irányításával, megrendelése alapján látta el az ellátási feladatokat a kiképzéstechnikai biztosítás területén.

A rendszerváltozást követően a szervezet mellett kialakult egy hadrendi elemként működő szervezet is, az MH Kiképzéstechnikai Javító és Ellátó Központ.

2000-ben döntés született a logisztikai rendszeren kívüli anyagi-technikai ágazatok beintegrálására. Ennek következtében az MH ÖLTP Üzembenntartási Főnökség átvette a Kiképzéstechnikai alosztályt, az ellátó központ pedig beintegrálódott az MH Haditechnikai Ellátó Központ szervezetébe.

A hadtáp ellátó szervek fejlődése

1949-ben eldőlt a hatalomért vívott harc. A kommunista erők megszilárdították hatalmukat és hozzákezdték a hadsereg intenzív fejlesztéséhez. Megkezdődött a hadsereg szovjet mintára történő át-szervezése. A hadsereg- építés új elvi és gyakorlati alapokra helyezése magában foglalta az ellátó szervezet átalakítását is, melynek kiépítésénél a Vörös Hadsereg tapasztalatai alapján formálódott hadtáp szervezetet követték.

A szervezési intézkedés alapján, 1949 őszén megalakult a Magyar Néphadsereg hadtápbiztosítását végző hadtápszolgálat, egyidejűleg megszűnt a tradicionális anyagi, hadbiztosi és gazdaszat-közigazgatási szolgálat.

Az ellátást a katonai vezetés egyes szintjeinek megfelelő hadtáp szervezetek vették át, melyek élére a parancsnoknak közvetlenül alárendelt hadtápparancsnok került, aki egyszemélyi felelősséggel szervezte és irányította a neki közvetlenül alárendelt élelmezési-, ruházati-, üzemanyag-, pénzügyi-, egészségügyi-, állategészségügyi ellátást, valamint a gépjármű és szállítási szolgálatot, koordinálta és biz-

³² A kiképzés anyagi biztosítását irányító szervezet megnevezése többször változott a tárgyalt időszakban.

tosította a többi szolgálat (fegyvernemi anyagi szolgálatok) szállítási és más külön meghatározott feladatainak végrehajtását.³³

Az 1949. augusztus 1-vel megalakult Hadtápszolgálatfőnökség az alábbi szervezeti egységekből állt:

- Törzs;
- Hadbiztosi Csoportfőnökség;
- Egészségügyi Csoportfőnökség;
- Elhelyezési Csoportfőnökség;
- Pénzügyi Csoportfőnökség;
- Gépjármű Csoportfőnökség (gépjármű, üzemanyag osztály).

1950. augusztus 01-én a Hadtápszolgálatfőnökség szervezete bővült, a Vezérkartól átkerültek a közlekedési és szállítási feladatok, megalakult a Hadtápfőnökség Önálló Közlekedési és Szállítási Osztály.

Ezt követően 1951. május 1-vel a katonai közlekedés ismételten átszervezésre került. A hadtápszolgálat főnöke alárendeltségéből az Önálló Közlekedési és Szállítási Osztály alárendelt szervezeteivel együtt a Honvéd Vezérkar szervezetébe lépett, közvetlenül a vezérkari főnök alárendeltségébe.³⁴

A Hadtápszolgálatfőnökség elnevezése 1953 decemberében Hadtápfőnökségre (MN HF) változott. A csapatok hadtápparancsnokságai hadtápfőnökségekre változtak. A Pénzügyi Csoportfőnökség a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségébe került.

1954-ben a Gépjármű Csoportfőnökségből és a Páncélos Parancsnokság anyagi részéből létrehozták az MN Páncélos és Gépjármű Parancsnokságot. Az üzemanyag osztály önálló osztályként a Hadtápfőnökség alárendeltségében maradt.³⁵

³³ Nagy – Dr. Pisztrai – Tóth – Dr. Zimonyi: i. m. – 607. oldal.

³⁴ Kókai Ernő: Ötven évad a MH Katonai Közlekedési Központ. Katonai Logisztika 2007/4. szám. – 248. oldal.

³⁵ Csabai Károly: Magyar Honvédség szervezeteinek története (1945 – 1990 között) Katonai Logisztika 1998/4. szám. – 214 – 227. oldal.

1961-ben az MN HF-en megszűnt a törzs és a Hadbiztosi Csoportfőnökség. Helyettük hadműveleti és kiképzési osztály, valamint önálló élelmezési és önálló ruházati osztály jött létre.

1963-ban újra létrehozták az MN Hadtápfőnökség törzsét, és a Vezérkar közlekedési osztálya az MNHF alárendeltségébe került.

A 60-as évek végén az MN hadtápfőnököt (miniszter-helyettest) a Fegyverzeti- továbbá a Páncélos és Gépjármű Csoportfőnökségek felett koordinációs jogkörrel ruházták fel a távlati integráció első lépéseként.

Az 1973-as évi szervezeti változások kapcsán, az MN Hadtápfőnökségen belül szolgálatfőnökségek, alárendeltségükben pedig ellátó központok alakultak. Még ebben az évben az MN Közlekedési Központ átalakult MN Katonai Szállítási Főigazgatósággá (MN KSZFI).³⁶

A Katonai Szállítási Főigazgatóság fontos integráló szerepet töltött be. 1979. szeptember 15-vel a Központi Gépkocsi-szállító és Szállítmánykísérő Zászlóalj, a központi-hadtáp és tartalék önálló gépkocsi-szállító zászlóaljak, valamint az 1979. szeptember 01-vel létrehozott kamion önálló gépkocsi-szállító zászlóaljak az MN katonai közlekedési főigazgató közvetlen alárendeltségébe kerültek.

1976-ban az MN Elhelyezési és Beruházási Csoportfőnökség és alárendelt szervei az MN HF alárendeltségéből közvetlenül a HM alárendeltségébe kerültek.

1983-ban, a MÁTRA III. szervezés keretében újabb 14 katonai szervezet – „M” szállítózászlóaljak, Berakó-, illetve Átrakó Körzet Katonai Parancsnokságok, Repülőtéri-, illetve Hajózási Katonai Szállításvezetőségek, Hadtáp Technikai Javító Üzemek és a Közlekedési Anyagraktár (KÖAR) – került az MN KSZFI irányítása alá.

Az MN KÖAR létrehozásával a közlekedési szolgálat az 1957-ben megszüntetett és 1983-ig nélkülözött szakanyag- és szakkiképzési bázishoz jutott. Ezzel megteremtődött a szakanyag-gazdálkodás készletgazdálkodási, technikai kiszolgálási, javítási feltétele is³⁷

1984. január 1-el a fegyverzeti, páncélos- és gépjárműtechnikai, műszaki, vegyvédelmi anyagi-technikai szolgálatokat az MH PK

³⁶ Kókai Ernő: i. m. – 253. oldal.

³⁷ Kókai Ernő: i. m. – 255 – 256. oldal.

fegyverzeti-technikai helyettes alárendeltségébe helyezték. Ezzel megkezdődött a gyakorlati integráció. A következő lépés az Anyagi és Technikai Főcsoportfőnökség megalakulása volt, melynek szervezetébe kerültek:

- a korábbi Fegyverzeti és Technikai Főcsoportfőnökség szolgálataiból és osztályaiból (kivéve a Haditechnikai Fejlesztési Főnökséget, amely megszűnt) a repülőműszaki, mérésügyi és elektronikai szolgálatokból álló Haditechnikai Csoportfőnökség (ennek részleteit a megelőző fejezetek tartalmazzák);
- az üzemanyag, élelmezés és ruházati szolgálatból álló Hadtáp Csoportfőnökség;
- az Egészségügyi Csoportfőnökség;
- a Közlekedési Szolgálat Főnökség;
- a Gazdálkodási Csoportfőnökség a gazdálkodási feladatok koordinálására;
- a hadműveleti, kiképzési, M, személyügyi stb., feladatok végzésére szolgáló szervek.

A középírányítói és végrehajtói feladatok ellátására az Ellátó Központok, a javító és egyéb szervek a Főcsoportfőnökség alárendeltségébe kerültek.³⁸

A hadtápszolgálat fejlődésének vázlatos felsorolásából látható, hogy ez az ellátási ágazat, függetlenül a szervezeti változatoktól, mindig integráltan működött. Ezért több olyan szervezet is volt – az MH LEK jogelődjének, „gyökereinek” tekinthető a feladataik alapján – melyek integrált feladatokat láttak el.

Ezen integrált feladatok a következők:

- a 60-as években kialakított tábori hadtáp szervezet,
- az 1967-ben alakult MN Hadtáp Kiképző Központ,
- az 1973-ban alakult MN Hadtáp Adatfeldolgozó Központ,
- az 1974-ben alakult HM Ellátó Igazgatóság.³⁹

³⁸ Csabai Károly: i. m.

³⁹ Rugár Oszkár: Az anyagi-technikai szolgálat története a második világháborútól napjainkig. Katonai Logisztika 1995/3. szám. 241 – 242. oldal.

A. A Hadtáp Kiképző Központ története

Az MN Hadtáp Kiképző Központ (MN HKK) az MN hadtápfőnök 036/1967. számú alapintézkedése alapján, dr. Pisztrai László ezredes vezetésével 1967. szeptember 01-én kezdte meg működését a Budapest, Kerepesi út 29/B szám alatti Hunyadi János laktanyában. Az MN HKK alaprendeltetésének az alapítóparancs a hivatásos és tartalékos hadtáptisztek, tiszthelyettesek át- és továbbképzését, az egyetemet, főiskolát végzetek tartalékos parancsnoki képzését és a sorkatonák általános katonai és szakkiképzését fogalmazta meg.⁴⁰

A megalakulást követően folyamatos fejlődés volt megfigyelhető, 1969-re az állandó állomány 147 főre, a tanszékek száma 6-ra emelkedett. Folyamatosan végezték a hivatásos hadtáptisztek, tiszthelyettesek továbbképzését, valamint a csapatépítkezésekhez szükséges mérnökök tartalékos parancsnoki képzését. 1970-ben 38 tanfolyamon mintegy 2800 fő kiképzését, átképzését végezték el.

1971-ben a központ vezetésével Lengyel Mihály ezredest bízták meg. A képzési, kiképzési feladatok bővültek. A Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolától átvételre került a hivatásos hadtáp tiszthelyettesek tiszti tanfolyamainak és vizsgáztatásának végzése, megkezdődött a hivatásos tiszthelyettesek növendéki és növendékjelölti képzése.

1972-ben a központ vezetésével Lex Mihály ezredest bízták meg. Ebben az évben közel 2500 fő vett részt a különböző továbbképzéseken, és 95 fő hivatásos tiszthelyettes végzett.

1972-ben az MN HKK szervezetében felállításra került az MN Élelmezési Tiszthelyettes- és Szakmunkásképző Iskola. Ebben a képzési formában a hallgatók a katonai felkészítés mellett szakmunkás- képesítést is szereztek. Az iskola igazgatójának Széli Ferenc alezredest nevezték ki.

A cél az volt, hogy két év alatt olyan élelmezési tiszthelyetteseket képezzenek, akik felavatásuk után képesek ellátni az élelmezési rak-tárvezetői, beszerzői, ellátó rajparancsnoki, valamint az önálló alegység élelmezési szolgálatvezetői beosztásokat. Az iskolára történő felvétel előképzettségi követelménye a nyolc általános iskola elvégzése volt, ebből következően célul tűzték ki azt is, hogy a fiatalok egy,

⁴⁰ Littomericzky János: A Hadtáp Szolgáltató Központ története 1967 – 1992. Katonai Logisztika 1993/1 szám. – 206. oldal.

a katonai szakképzettségüknek megfelelő polgári szakképzettséget, szakmunkás-bizonyítványt is szerezzenek a hivatásos tiszthelyettesiskolán folytatott tanulmányaik során. Az élelmezési tiszthelyettesek az élelmiszerbolti eladói szakmát tanulták és abból tettek szakmunkásvizsgát.⁴¹

1973-ban a Vezérkari Főnök intézkedése alapján az MN HKK és az „M” előkészítő törzs állományából megalakult a Tábori Hadtápfőnökség. Tábori hadtápfőnöknek dr. Csabai Károly ezredest nevezték ki. A képzési, kiképzési feladatokat Borbély Ferenc alezredes, majd Bakodi Zoltán ezredes, végül Kabai Frigyes alezredes irányította. A megnövekedett feladatok miatt a Kerepes úti laktanya szűknek bizonyult, ezért az új szervezet átköltözött a Zách utca 4. szám alatti laktanyába.

A szervezet feladata kettős lett, egyrészt végezte a Központhadtáp elvonuló erőinek – mintegy 200 hadrendi elem – szervezését, felkészítését, másrészt folytatta a képzési, kiképzési feladatokat.⁴²

Előjárói intézkedésnek megfelelően 1978-ban megtörtént a Tábori Hadtáp szervezetéből az MN HKK teljes leválasztása. Ezt követően az MN HKK mint önálló hadrendi elem működött. Parancsnoknak Fekete György ezredest nevezték ki. 1985-ben az MN HKK élére Tóth József ezredes került kinevezésre.

1989-ben az MN HKK állománytáblájába beépítésre került a Hadtáp Rendszerszervező és Adatfeldolgozó Központ Kiss László mk. alezredes vezetésével. A szervezet közvetlen irányítását az MN HF-ség gyakorolta. Ez a szervezeti felállás már a következő évben megszűnt.⁴³

A rendszerváltozást követő haderőreform hatására létrejött változások miatt megszűnt, illetve lényegesen lecsökkent az MN HKK képzési, kiképzési feladata. 1991. július 01-el jogutódként létrejött az MH Hadtáp Szolgáltató Központ (MH HSZK). Az év végén parancsnokváltásra került sor, a szervezet élére Littomericzky János mk. ezredes került kinevezésre. Az Élelmezési Tiszthelyettesképző Szakközépiskola kikerült az MH HSZK állományából.

⁴¹ Széli Ferenc ny. ezredes: Adalékok az élelmezési tiszthelyettesek kiképzésének történetéhez. Honvédségi Szemle 2015/1. szám. – 94. oldal.

⁴² Littomericzky János: i. m. – 207. oldal.

⁴³ Littomericzky János: i. m. – 208 – 209. oldal.

A MH HSZK állományába kerültek a lovasberényi és balatonkenesei területi hírközpontok, valamint a vasúti szállítmánykísérő zászlóalj. AZ MH HSZK, mint befogadó katonai szervezet ellátta és kiszolgált az MH Üzemanyag Ellátó Központot, a 20. Aulich Lajos rendész zászlóaljat, az MH Egészségügyi Anyagellátó Központ részeit, a Honvéd Élelmezési Tiszthelyettesképző Szakközépiskolát és az MH Gazdálkodási Hivatalt.⁴⁴

A NATO csatlakozás jegyében, e szervezet bázisán, 1997-ben, alakult meg az 1. Logisztikai Támogató Dandár.

B. HM Ellátó Igazgatóság története

1945 májusától a Honvédelmi Minisztérium élelmezési, ruházati, elhelyezési és egyéb adminisztrációs szakanyagellátását a Gazdasági Hivatal szervezte, az Anyagi Csoportfőnökség alárendeltségében. 1949-ben e feladatokat szolgáltatási, majd ellátó osztály végezte a honvéd hadtáp szolgálatfőnök alárendeltségében. 1950-ben az ellátó osztály – létszám és tevékenységi kör kibővítéssel – Adminisztrációs és Gazdasági Osztállyá szerveződött át a Vezérkar alárendeltségében. 1955-ben az Adminisztrációs és Gazdasági Osztály a Honvédelmi Minisztérium alárendeltségébe került. Állománytáblájában megjelent főbb szakterületek: élelmezés, ruházat, fegyverzet, elhelyezés, pénzügy és napköziotthon, valamint orvosi rendelő és kertészet. 1963-ban az osztály Önálló Gazdasági Osztállyá alakult, előljáró szerve az MN Hadtáp Főnöksége lett. Az osztály ebben az időszakban a Balaton és Vörös hadsereg úti (*ma Hűvösvölgyi út a szerkesztő megjegyzése*) objektumok, illetve az ott elhelyezett katonai szervek munkafeltételeinek biztosítását végezte.⁴⁵

Az 1970-es években a Magyar Néphadsereg fejlesztésének egy újabb periódusa kezdődött meg. A technikai fejlesztések mellett új HM vezető szervek alakultak. 1970-ben létrejött a Hátszágvédelmi Parancsnokság, 1970 – 1972-ben megalakult az MN REVA főnökség (*MN Rendszerszervezési Vezetésgépesítési és Automatizálási Szolgálat a szerkesztő megjegyzése*) stb. A jóváhagyott tervek alapján 1971-ben a XIII. kerület Dózsa György út – Lehel út – Aba utca által határolt területen, a volt Dózsa György laktanya egy részén új parancsnoki épületek kivitelezése kezdődött meg.

⁴⁴ Littomericzky János: i. m. – 210. oldal.

⁴⁵ Kiss József: Húszéves az MHP Ellátó Igazgatóság. Katonai Logisztika 1994/4. szám. – 272. oldal.

Az új parancsnoki irodaépületek befejezése és üzembehelyezése előtt elkezdődött a HM-I. irodaépület rekonstrukciója is. A megnövekedett elhelyezési, ellátási-kiszolgálási feladatok biztosítása érdekében, még az Önálló Gazdasági Osztály szervezetében 1973. szeptember 01-vel megalakult a HM-II. Ellátó Osztály. Szükségessé vált az I-II-III. objektumok ellátási-kiszolgálási, biztosítási feladatait egységes követelmények szerint összefogó, felépítésében és létszámában jobban megfelelő szervezet kialakítása.

1974. július 01-el kiadásra került a HM Ellátó Igazgatóság állománytáblája. Az igazgatóság közvetlenül az MN Hadtáp Főnökség hadrendi alárendeltségébe került.

1974 utolsó negyedében átszervezésre került a Magyar Néphadsereg Laktanya Elhelyezési Szolgálatának rendszere is, amely az üzemeltetési alaptevékenység végrehajtását megváltoztatta, azt megosztotta. A szakfeladatok tervezése, szervezése, irányítása, a költségvetési – akkori fogalmak szerint – hitelgazdálkodás, a berendezési szakanyagellátás az alakulatok (intézetek) hatáskörében maradt. A műszaki karbantartási és üzemeltetési feladatok ellátására új szervezetet, MN Építménykarbantartó és Szolgáltató Üzemeket hozták létre.

1990-ben az igazgatóság megnevezése Magyar Honvédség Parancsnoksága Ellátó Igazgatóság-ra változott.⁴⁶

1997-ben az MH Ellátó Igazgatóság megszűnt, az objektum ellátó osztályok az 1. Logisztikai Támogató Dandár szervezetébe kerültek, feladataik alapvetően nem változtak.

C. Élelmezési szervezetek fejlődése

Az új hadsereg élelmezési szolgálatának rendszerét az 1945. március 16-án életbelépett „Ideiglenes Utasítás az élelmező szolgálat ellátására és szervezésére” című szolgálati könyv szabályozta. Eszerint az élelmező szolgálatot a Honvédelmi Minisztérium anyagi csoportfőnökségnek alárendelt élelmezési osztály vezette. Ügykörébe tartozott a kincstári mező-, erdő-, és tógazdaságok ügyeinek intézése is. A hadosztályoknál és a kerületi parancsnokságoknál vezető hadbiztosok irányították a szolgálatot.

⁴⁶ Kiss József: i. m. – 273 – 277. oldal.

A kerületi parancsnokságok székhelyén élelmezőraktárakat, egyes nagyobb állomáshelyeken élelmező fiókraktárakat működtettek. Az élelmező raktárak feladata volt a csapatok által be nem szerezhető cikkekről való gondoskodás, nagybani beszerzés, illetve utánszállítás útján.

A rendelet szerint a csapatoknak arra kellett törekedniük, hogy minden élelmezési cikket lehetőleg a helyszínen, bevásárlás útján szerezzenek be. Az Utasítás 1945. április 16-tól – figyelemmel a háború befejező szakaszában tervezett részvételre – a hadsereg minden tagjára kiterjedő hadi élelemadagot állapított meg 3700 kalória értékben.

A hadi élelmezési norma illetékességénél nem tettek különbséget, hogy a hadsereg tagjai hadműveleti területen vagy hátszágban teljesítenek szolgálatot. Amikor azonban a hadműveleti egységek elvonulása bizonyossá vált, a minisztérium az illetmény egyöntetűségét tovább nem tartotta indokoltnak, és a hadi élelmezési norma változatlanul hagyása mellett mögöttes országbeli élelmezési adagot állapított meg 1945. május 1-től 2600 kalória értékben a hátszágban maradók számára.⁴⁷

Az élelmezési ellátás szervezetei, mint területi raktárak működtek hosszú éveken keresztül. Ilyen raktár volt Budapesten, Győrben, Kiskunfélegyházán, Dombóváron. Ezeket a raktárakat az MN Hadtápfőnökség élelmezési szervezete irányította.

1972 – 73-ban az élelmezés területén is létrejött az ellátó központ, mint középírányító szint. A területi raktárak az MN Élelmezési Ellátó Központ alárendeltségébe kerültek. Az ellátó központ alaprendeltetése szerint végezte az MN részére szükséges központi ellátás körébe vont élelmiszer, anyagi járandósági cikkek, élelmezési és táborigényes felszerelési eszközök, továbbá konyha- és egyéb gépek beszerzését, minőségi átvételét, készletezését és tárolását, ellátta – központi rendelkezések alapján – a területi raktáraihoz utalt katonai szervezeteket a központi ellátás körébe tartozó szakanyagokkal, és végezte a hatáskörébe utalt szolgáltatásokat. Végezte a központi ellátás körébe tartozó élelmezési szakanyagok rendszerből történő kivonását, selejtezését és azok értékesítését.⁴⁸

⁴⁷ Nagy – Dr. Pisztrai – Tóth – Dr. Zimonyi: i. m. – 568 - 570. oldal.

⁴⁸ Gyarmati Sándor: Az MH Élelmezési Ellátó Központ tevékenysége. Katonai Logisztika. 1993/2. szám. – 188. oldal.

A központi ellátás körébe utalt eszközök és anyagok a következők voltak:

- állománytáblás élelmezési technikai eszközök,
- hadinormás élelmezési technikai eszközök, felszerelések,
- konyha- és éttermi felszerelések, fogyóanyagok,
- tisztító és tisztálkodási szerek,
- az élelmezési szolgálat nomenklatúrájába tartozó tárgyi eszközök (konyhaiipari berendezések, gépek stb.),
- a nem romlandó élelmiszerek (konzervek, cukor, hüvelyesek, száraz tészta, fűszerek stb.).⁴⁹

Az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején végbement létszám- és szervezet- csökkenés az élelmezési ellátó szervezeteket sem hagyta érintetlenül. Esetenként ez működési gondokat is okozott. Példa erre egy konferencián elhangzott előadás részlete:

„A központi tagozatban kialakult helyzetnél az előadó a szervezeti változások negatív hatásaival foglalkozott. A létszámcsökkentések és a szervezeti módosítások az Ellátó Központ működőképességének határát súrolja. Az ellátást negatív irányba tovább befolyásolja az, hogy a szervezeti változások végrehajtásakor egy területi raktár (Dombóvár) úgy került megszüntetésre, illetve felszámolásra, hogy a beígért diszlokációs változások ezt nem követték, így a Dunántúl déli része területi raktár nélkül maradt.”⁵⁰

Az 1997. évi szervezeti és létszámváltozások következtében tovább csökkent az MH Élelmezési Ellátó Központ szervezete és létszáma. Megszűnt a győri területi raktár.⁵¹

D. Ruházati ellátó szervezetek fejlődése

A magyar hadsereg ruházati ellátásának legendás objektuma a Daróczi úton települt raktár, amely a ruházati ellátó szervezetek történetében meghatározó szerepet töltött be sok évtizeden keresztül.

⁴⁹ Jósvai Attila: A Magyar Honvédség élelmezési szakanyagellátásának új rendszere. Katonai Logisztika. 2005/4. szám. – 173 – 174. oldal.

⁵⁰ Jósvai Attila: Konferencia az élelmezési szolgálat helyzetéről. Katonai Logisztika 1994/1. szám.- 229. oldal.

⁵¹ Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság története 1997 – 2003. (továbbiakban MH ÖLTP 1997 – 2003) Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság kiadványa. Budapest, 2004. – 9. oldal.

Ezért érdemes felidézni a raktár kialakulásának történetét. Ezt Ujvári Mihály ezredes, a Ruházati Ellátó Központ volt parancsnoka – a téma legjobb ismerője – által írt „Egy évszázad a katonai ruházati ellátás szolgálatában” című könyv alapján teszem meg.

„A közös haderő és a magyar honvédség létrehozása és felszerelése a magyar ipar számára jelentős megrendeléseket hozott. Az öltözet alapja a posztóból gyártott egyenruha volt. A posztógyárak főleg az ország északi területein helyezkedtek el, ahol az ipar fejlettebb volt. Így a katonaposztót a pozsonyi, gácsi, besztercebányai gyárak, a kender- vagy pamutszövetet a késmárki, kassai, újpesti és németprónai üzemek gyártották. Beszállító volt a brassói és a nagyzebeni gyár is.

A kisiparosok is részt vettek a gyártásban. Iparosok ipartestületi egyesületeket, alkalmi társulásokat hoztak létre a kincstári megbízások teljesítésére. Főleg lábbeliket, szíjzatokat, lószerszámokat, málházó eszközöket készítettek.

A legyártott cikkek átvételére, raktározására, csapatokhoz történő kiszállítására 1869 júliusában honvéd fő-ruhatári bizottságot hoztak létre. A minőségi ellenőrzéshez külön külső szakértőket alkalmaztak. Az átvett anyagokat a kezdeti időkben közvetlenül a csapatokhoz szállították, de ez hosszabb távon nem volt járható út. A készletezéshez ugyanis megfelelő méretű raktárakkal nem rendelkeztek, a meglévő raktárak pedig kis kapacitásúak voltak, és szétszórtan helyezkedtek el. Az anyagok kezelése, felügyelete, az ellátás gyors végrehajtása nehezen volt biztosítható. Ezért még 1869-ben – császári dekrétummal – megváltoztatták a ruházati ellátás rendjét, és a nagyszámú, decentralizált kis raktár helyett létrehoztak négy nagy ruházati anyagraktárt.

A négy tárintézet Brünn (Nm 1), Óbuda (Nm 2), Graz bei Gösting (Nm 3), Bécs (Nm 4) helyőrségekben alakult meg. Az óbudai raktár m. kir. Honvéd Központi Ruhatár elnevezéssel működött. 1873-ban a pesti VIII. kerületi József utcában, 1890-ben pedig az Elnök utcában költözött át. A raktár parancsnokságból, segédtszti és számvevői irodából, 6 – 6 átvételi és raktári osztályból állt. Mozgósításkor a ruhátárnak honvéd táborigi ruharaktárakat kellett felállítania.

A gyakori költözések is jelzik, hogy a létrehozott raktár nem felelt meg alaprendeltetésének. Egy újabb császári dekrétum ezért elrendelte új cs. és kir. Ruharaktár létrehozását Budapesten. A tervezési,

területkijelölési és több fokozatú építési engedélyezési eljárás után a Budapest Székesfőváros Tanács 64017/1901. III. határozatával engedélyezte az I. kerület, Kelenföld 10262 – 10268 hrsz. alatt a katonai ruharaktár megépítését. A birtoklapon Szent Imre város Bocskai u. 125. sz., Daróczi u. 1., 3., 5. sz. ingatlan szerepel. A területet a magyar kincstár javára később a 2189/1905. számon kisajátították.

Az engedélyezési eljárás során több nehézség is felmerült. A közművek hiány miatt például a cs. és kir. építési osztálynak vállalnia kellett a későbbi közművesítés költségeit. A „Déli Vaspálya Társaság” fellebbezésére (a magyar vasút része) a miniszter kötelezte a kincstárt, hogy mondjon le tűzkár megtérítése iránti igényéről, ha az épületek mellett elhaladó mozdonyok tűzszikrái tüzet okoznának, stb. Az építkezés végül megkezdődött.

A beruházások pénzügyi fedezetére a hadügyminisztérium 2 600 000 korona keretösszeget biztosított. A kivitelezésért felelős 4. hadtest cs. és kir. katonai építészeti osztálya 1904. május 21-i jelentésében elszámolt az addig elvégzett és folyamatban lévő munkák költségeivel. Jelezve, hogy a biztosított keret az építési és a teljes berendezési, gépészeti munkálatokra elegendő, pedig az akkori időkre még nem volt jellemző a belső csatornázás, a vízvezeték, az iparvágány, a villámvédelem, a világítás, a házi telefonhálózat, az elektromos jelzőrendszerek, a térvilágítás, a felvonók megépítése. A Daróczi úton azonban ezek is megvalósultak.

A raktár az építés időszakában a legkorszerűbb, speciálisan katonai ruházatot tároló és ellátó intézmény volt. Iparvágányával, vasúti és közúti rámpáival egyszerre tudott szállítókat fogadni. Az átvételi épületből az anyagok felvonókon, összekötő hidakon, folyósokon át gördülőkocsikon jutottak el a tárolóosztályokhoz. A főépület homlokzatának felső részét a pécsi Zsolnay porcelángyár díszkerámiái borították.

Az első, kimondottan katonai ruházat tárolására létrehozott intézmény 1901 és 1905 között épült, és m. kir. Honvéd Központi Ruhatár elnevezéssel 1905-ben kezdte el működését. A fővárosban korábban települt raktári épületeket értékesítették.”⁵²

Az első világháború után a ruhatár is a rejtett intézetek közé került. Megnevezését megváltoztatták: m. kir. Technológiai Iparmúzeum és

⁵² Ujvári Mihály: Egy évszázad a katonai ruházati ellátás szolgálatában. HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum. Budapest, 2009. – 16. oldal.

Anyagvizsgáló Intézet lett. Csak 1938-ban kapta vissza a m. kir. Honvéd Központi Ruhatár nevet.⁵³

A második világháborút megelőzően jelentős mértékben nőtt a hadsereg beszerzési tevékenysége. A központi készletek háromszorosára nőttek és 1942 – 43-ban elérték a 800 – 1000 vagonnyi mennyiséget. A Daróczi úton a raktárak túlzásúfolttá váltak. A háborús események oldották a zsúfoltságot. A készletek jelentős része felhasználásra került, sok anyag ment veszendőbe.

A raktár a világháború közepétől már szinte folyamatos üzemben dolgozott. Létszáma meghaladta az 1200 főt. 1943-ban már Budapestet is bombázta a szövetségesek légierije. Szükségessé vált a készletek széttelepítése. Az idők során több raktárkirendeltség is működött, ezek a következő helyeken voltak: Paks, majd Somorján; Nagybánya; Szeged; Kassa; Iklad-Damony; Boba; Hegyhát; Szécsény, valamint Budapesten a Fővámraktárban, a Semmelweis utcai kaszinóban és a Fórum moziban. 1944-ben a raktár-parancsnokság és anyagi készleteinek egy része Kapuvárra települt. A megmaradt mintegy 200 vagonnyi anyagot a szovjet csapatok lefoglalták.⁵⁴

A háború végéről Boros László nyá. alezredes, volt raktárparancsnok így ír visszaemlékezésében:

„A készletek nagy része a német és a szövetséges csapatok birtokába került. Az eltulajdonításban a lakosság is alaposan kivette a részét. Hogy pontosan mennyi ruházati anyag semmisült meg, nem lehet tudni, de annyi bizonyos, hogy kb. 500 – 800 vagon a raktár vesztesége.

1944 decemberében a Daróczi úti parancsnokság elhagyta az Intézetet. A budapesti Bartók Béla út 56. sz. ház pincéje volt a végállomás. A törzs itt esett fogságba.

A veszteségeken kívül a bombázások tönkre tették a Daróczi úti épület kétharmadát. A törmelékek, a különböző fegyverek és robbanóanyagok és hullák maradtak meg az utókor számára. Ilyen szomorú a vég, a pusztulás rettentő valósága.”⁵⁵

⁵³ Ujvári Mihály: i. m. – 38. oldal.

⁵⁴ Ujvári Mihály: i. m. – 53 – 60. oldal.

⁵⁵ Boros László: Budapest Daróczi úti Ruházati Raktár 90. évfordulójára (1905 – 1995) Katonai Logisztika, 1996/1. szám. – 215 – 227. oldal.

A háborút követően néhány tiszt, tiszthelyettes és polgári alkalmazott a demokratikus hadsereg tagjaként 1945 tavaszán a Daróczi úti raktárban jelentkezett munkára. Feladatuk volt a raktári infrastruktúra lehetőségek szerinti helyreállítása a szakmai munka megindítása érdekében. A létszám folyamatosan emelkedett, az alkalmilag felvettekkel együtt 100 – 150 főre növekedett. Abban az időben a szervezetet Ruházati Részvénytársaságnak nevezték. A legfontosabb feladat a volt hadsereg anyagainak összegyűjtése volt. A nyugatra elhurcolt anyagokból 25 vagonnyi érkezett vissza, melyből selejtezés után mintegy 75 % volt további felhasználásra alkalmas. A szakmai munka mellett a munkaidő felét a továbbiakban is a romeltakarítás tette ki, ami veszélyes tevékenység volt. Még 1951-ben is megsérült két katona, amikor a lebombázott posztógyár alagsorában vasgyűjtés közben robbanás történt.

A Ruházati Részvénytársaság 1946. október 1-ig működött. Felszámolása után a Honvédelmi Minisztérium Hadfelszerelési Csoportfőnökség vette át a raktár felügyeletét, melynek a megnevezése Honvéd Ruházati Anyagraktár (RASZ) lett. (Más forrásban a megnevezés: Ruházati Anyagszertár (RASZ)),⁵⁶

A RASZ munkájának tartalma nem változott. Szervezeti felépítése, működése még a régi G-54 utasítás rendelkezéseinek felelt meg. A parancsnokság szervezetében azonban megjelent a politikai tiszt, a személyügyi tiszt, a „D” tiszt és az „M” tiszt is. Őrség 1948-ig nem volt, csak portaszolgálat létezett. Ebben az évben szerveztek egy 30 fős őrszakaszt.⁵⁷

A nagyarányú hadseregfejlesztés és az új ruházatok bevezetése szükségessé tette a raktár épületeinek újjáépítését, befogadóképességének növelését. A felújítási és karbantartási munkák 1949-ben kezdődtek és 1951-ben fejeződtek be.

A gyorsított káderképzés részeként a hadbiztosi akadémia különleges tagozataként 1949-ben beindították a RASZ-nál a ruházati szertizti és műmesteri tanfolyamot, melynek segítségével meg akarták oldani a saját tiszti és műmesteri hiányok pótlását. A tematikát a HM ruházati osztály állította össze. A féléves tanfolyamra különböző szakmákból iskoláztak be 23 – 40 éves, főként szakmunkás hallgatókat. Az alacsony előképzettség miatt azonban többeknek nehézséget okozott az ismeretek elsajátítása a tanfolyam rövid ideje alatt. Állam-

⁵⁶ Boros László: i. m. – 220. oldal.

⁵⁷ Ujvári Mihály: i. m. – 71 – 72. oldal.

vizsgát a résztvevők 1950 januárjában tettek. Ezt követően a hallgatók felét tisztté, másik felét tiszthelyettesé léptették elő. A tartalékos tisztek képzésében is részt vett a raktár. 1951-ben és 1952-ben két-két tanfolyamot szerveztek. A fegyvernemi tiszti iskolák – így a hadtáptiszti iskola – megalakulása után már ott folytatódott a tisztképzés.

A raktár a felújítás után sem volt képes 1951-től az ipar által gyártott ruházat átvételére, befogadására. Ezért az akkori vezetés Pápán és Debrecenben is létrehozott ruházati raktárakat.

A nagy átvételi feladatok jobb elvégzése érdekében létrehozták az összevont Katonai Átvételi Intézetet (Daróczi út 3). Az átvételnek ez a formája azonban nem vált be, ezért egy év után visszaállították a régi fegyvernemi, szakági átvételi rendszert. A raktár területén ezután megalakult a Ruházati Anyagok Átvételi Intézete, a RAGÁR, melynek feladata a tételes minőségi átvétel, a műszaki leírások elkészítése, valamint a csapatpróbák szervezése és ellenőrzése volt.

1951-ben adták át a raktár első budapesti kirendeltségét, a Pongrác úti telepet. Ide szállították az új anyagok kiadása után keletkező felesleges csapatkészleteket. Itt alakult egy szabó- és egy cipésműhely is 40, illetve 50 fővel. A nem javítható anyagokat értékesítették, a rendszeresített anyagokat – javítás után – visszajuttatták az ellátás rendszerébe.⁵⁸

1953-ban megkezdődött a hadsereg csökkentése, alakulatok szűntek meg. A megszűnő alakulatok készletei a raktárakba áramlottak. A raktározáshoz új tárolóterekre volt szükség. Ekkor került az intézet alárendeltségébe a táborfalvai raktár.⁵⁹ Ide szállították át a megszűnt Pongrác úti telep anyagait. Létrehoztak emellett ún. zárolt készleteket tároló kirendeltségeket, amelyek az intézet alárendeltségébe kerültek. Ilyen kirendeltség volt Salgótarján, Komárom, Törökbálint (Pistály-telep), Recsk, Mezőtúr, Nyíregyháza, Nagydorog, Rakamaz helyőrségekben. A kirendeltségek nem végeztek békeellátást, csak a készletek frissítésével, őrzésével, cseréjével foglalkoztak. A készletek folyamatosan csökkentek, így lehetővé vált, hogy ezeket a kirendeltségeket megszüntessék. Erre 1957-ben került sor, míg a pápai raktárt 1958-ban számolták fel. Az anyagokat a Daróczi úti, debreceni, táborfalvai raktárakba szállították és ott tárolták tovább.

⁵⁸ Ujvári Mihály: i. m. – 73 – 75. oldal

⁵⁹ Korábban Honvéd Lóidomító Telep, majd Állami Lóidomító Telep volt.

Az 1956-os forradalom után a raktár a Magyar Néphadsereg Központi Ruházati Anyag Raktár (MN KRAR) néven folytatta munkáját. Az adott időszakban az egyik legfontosabb feladat a nagy mennyiségű elfekvő, inkurrens készletek értékesítése és hasznosítása volt. Az értékesítési akció 1956 decemberében indult. Mintegy 100 vagon felsőruházatot és fehérneműt adtak át az elfekvő anyagokból polgári vállalatoknak, a BÁV-nak, az Alkalmi Áruházaknak és a MÉH vállalatnak. További anyagokat adtak át a karhatalmi ezredeknek is. A Munkásőrség megalakításakor ugyancsak jelentős mennyiségű anyag, főleg felszerelés került átadásra. Külön parancs alapján azok a tisztek, tiszthelyettesek is kaptak ruházati anyagot, akinek a lakását a harcokban belövés érte, megsemmisültek értékeik.⁶⁰

A szolgálat vezetése 1957 tavaszán kidolgozta a tiszti, tiszthelyettesi ruházati gazdálkodás és ellátás új rendszerét. A természetbeni, norma szerinti ellátás helyett az egyéni pénzkeret-gazdálkodást vezették be. Korábban a meghatározott időre adott cikkek pótlására akkor került sor, ha annak normaideje lejárt, függetlenül az elhasználódási foktól. Az új rendszerben az igényjogosultak először alapellátási illetményt, majd évente utánpótlási illetményt kaptak, amelyből egyéni elhatározás alapján akkor és olyan cikkeket pótoltak, amelyeket állapotuk miatt indokolt volt beszerezni. A ruházati könyvek bevezetése az MN KRAR-nál újszerű feladatot jelentett. Az intézmény végezte a könyvek gyártását, kiadását, a szelvények elszámolását. Megalakult az ún. szelvényező részleg.

A nyomtatvány- és irodaszer-ellátás 1956 előtt egy Rózsa Ferenc utcai HM-közvetlen nyomtatványraktárból történt. 1957-ben, a raktár megszüntetése után a beszerzési, tárolási és ellátási feladattal az MN KRAR-t bízták meg. Később hozzácsatolták az irodagépek, nyomdai és sokszorosító gépek raktározását és a csapatok ezekkel történő ellátását is.

1962-ben – politikai döntés alapján – került a Daróczi útra az önálló Vállalati Osztály. Feladata a tiszt- és tiszthelyettes-feleségek, családtagjaik foglalkoztatásának előkészítése, illetve megszervezése volt. Mintegy 100 vállalattal, szervezettel alakítottak ki kapcsolatot, és segítették az érintetteket, hogy munkához juthassanak. Hozzájárultak ahhoz, hogy a hivatásos állomány egy részének anyagi, szociális helyzete javulhasson. 1974-ben ezt a feladatot az MN Szociális és Kommunális Igazgatóság vette át.

⁶⁰ Ujvári Mihály: i. m. – 76 – 77. oldal.

A szakmai fejlesztések sorában – a tisztek és tiszthelyettesek ruházati utalványfüzetének bevezetése után – következett a bolthálózat országos szintű kiépítése. Először a HM-mel szemben, a Balaton utcában alakítottak ki egy ruházati elosztót, majd többévi munkával egész bolthálózatot hoztak létre, akkor már Katonai Ruházati Boltnak (népszerűen KRB) nevezték azokat. Az 1970-es évek elejére Budapesten az Alkotás úton és a Róbert Károly körúton, vidéken pedig Gyöngyös, Szolnok, Debrecen, Kiskunfélegyháza, Székesfehérvár, Miskolc és Kaposvár helyőrségekben létesült KRB.⁶¹

A hatvanas évtizedben és a hetvenes évek elején végrehajtott nagy fejlesztések szükségessé tették az ellátó rendszer fejlesztését is. Az anyagi szolgálatok áttértek az ellátó központ szervezeti struktúrára. 1973. május 1-vel a Honvédelmi Miniszter parancsa alapján megalakult a Magyar Néphadsereg Ruházati Ellátó Központ (MN REK). Az MN REK alárendeltségében új szervezatként ugyanezen időpontban megalakult az MN Ruházati Szolgáltató Üzem (MN RSZÜ). A korábban is funkcionáló szervezetek az MN REK alárendeltségébe kerültek. Az ellátó központ alaptevékenységeként a következő feladatokat írták elő:

„Az MN részére szükséges ruházat, felszerelés, nyomtatvány és nyomdai anyag beszerzése, minőségi ellenőrzése, átvétele, tárolása, a katonai szervezetek, a hivatásos és szerződéses állomány, valamint a tartalékos állomány ellátása, az egyenruházati cikkek műszaki fejlesztése, a biztosított pénzkeretekkel való gazdálkodás, a központi készletből az elhasznált cikkek kivonása, selejtezése, az MNVK közvetlen katonai szervezetek ruházati szolgálatainak ellenőrzése, szakállományának felkészítése, kiképzése... (Kivonat az Alapító Okiratból).

Az MN REK nagybani felépítése a megalakulás időpontjában a következő volt:

- Parancsnokság;
- Áruforgalmi osztály (beszerzési és ellátó alosztály);
- Fejlesztési osztály (fejlesztési és dokumentációs alosztály);
- Átvételi osztály (textil-, konfekció- és bőr-, lábbeli-, fém alosztály és laboratórium);

⁶¹ Ujvári Mihály: i. m. – 82 – 83. oldal.

- MN KRAR Budapest, kirendeltsége Táborfalva;
- MN RSZÜ Budapest;
- MN 1. RAR Debrecen.

Az MN REK parancsnokának egy általános és egy politikai helyettese volt. A parancsnoksághoz tervező tisztt, ügyvitel, pénzügy, számviteli alosztály és gépírók tartoztak.

Az MN KRAR-hoz tartozott a tároló osztály alosztályai mellett az egész objektumra kiterjedő felelősséggel a gazdasági osztály, a szállítási osztály, az őrség és az elhelyezési szolgálat. Alárendeltségébe tartozott a táborfalvi MN KRAR kirendeltség.

Az MN RSZÜ feladata a felső katonai vezetés, a hivatásos és a tanintézeti hallgatói állomány ruházati ellátása, valamint a működési körébe, alárendeltségébe tartozó HM méreteres műhely és bolt, a Katonai Ruházati Boltok munkájának, működésének szervezése és irányítása, a méreteres szolgáltatást végző polgári KTSZ-ek és más szervezetek alapanyaggal történő ellátása és elszámoltatása volt.

Az MN REK megalakulásakor a fontosabb vezetői beosztásokat a következő személyek töltötték be:

Parancsnok:	Dr. Szabó Márton alezredes (ezredes)
Parancsnok-helyettes:	Pogány Tibor alezredes
Parancsnok politikai helyettes:	Ferencsik Imre alezredes
Áruforgalmi osztályvezető:	nem volt betöltve, majd Moór János őrnagy
Fejlesztési osztályvezető:	Nagypál Imre őrnagy
Átvételi osztályvezető:	Németh Sándor alezredes
MN KRAR parancsnok:	Dr. Boros László alezredes
Kirendeltség-parancsnok:	Juhász István főhadnagy (alezredes)
MN RSZÜ parancsnok:	Kósa Kornél őrnagy (alezredes)
MN 1. RAR parancsnok:	Akurátni Sándor alezredes. ⁶²

⁶² Ujvári Mihály: i. m. – 99 – 101. oldal.

Az MN REK szervezete az idők folyamán, kisebb-nagyobb változásokon ment keresztül. 1979-ben a szervezethez csatolták a tartalékos hadkötelesek ruházati ellátását végző 19 megyei és a fővárosi hadiruházati ellátó részleget.

1982-ben a ruházati átvételi osztály és a fejlesztési osztály, valamint a laboratórium összevonásával megalakult a műszaki fejlesztési és minőségi-ellenőrzési osztály. 1987-ben a vezetés rendjének korszerűsítése keretében alakult meg a tervezési osztály. 1989-ben módosították az állományarányokat, csökkent a meglévő szervezetek száma. Megszűnt az MN RSZÜ, a műhelyek és a KRB-k irányítását az áruforgalmi és szolgáltatási osztály, raktárait az 1. számú raktár vette át. Ez, mint később kiderült, nem vált be. Az átszervezéssel megszűnt az alárendelt raktárak viszonylagos önállósága.

1992-ben létrejött az anyagi-technikai főnökség, a pénzügyi és számviteli osztály, az adatfeldolgozó osztály, valamint korrigálva a korábbi hibát, a kiskereskedelmi feladatok és a műhelyek munkájának irányítására létrehozták a kereskedelmi és szolgáltatási osztályt. A raktárak: MH REK 1. Ruházati Raktár, Budapest; 2. Ruházati Raktár, Táborfalva; 3. Ruházati Raktár, Debrecen; 4. Ideiglenes Raktár, Karcag névvel soroltak be az állománytáblába.⁶³

Az 1997. évi átszervezéssel megszűntek a sorkatonai beosztások, és drasztikusan lecsökkent a polgári dolgozók létszáma is. Megszűnt a 3. Ruházati Raktár Debrecenben. A sorkatonai szolgálat megszüntetésével a raktár központi ruházati felszerelőhellyé alakult át, majd az összevont ellátó központ kihelyezett raktárként működött.⁶⁴

Az MN (MH) REK parancsnokai voltak:

Dr. Szabó Márton ezredes 1973 - 1979;

Újvári Mihály ezredes 1979 – 2000.⁶⁵

Az MN (MH) REK 1. Ruházati Raktár, Budapest parancsnokai:

Dr. Boros László alezredes 1957 – 1977;

Raskó Elemér alezredes 1977 – 1982;

Szilágyi József alezredes 1982 – 1986;

⁶³ Újvári Mihály: i. m. – 112. oldal.

⁶⁴ Újvári Mihály: i. m. – 120. oldal.

⁶⁵ Boros László: i. m. – 227. oldal.

Balogh András alezredes 1986 – 1989;
Szigeti Sándor őrnagy 1989 – 1996;
Poór Sándor százados 1996 – 1999;
Fejes Sándor alezredes 1999 – 2001.⁶⁶

Az MN (MH) Ruházati Szolgáltató Üzem, Budapest parancsnokai:

Kósa Kornél alezredes 1973 – 1976;
Rofrics Imre kinevezett polgári alkalmazott 1976 – 1978;
Lajkó Lajos alezredes 1978 – 1987;
Semperger Imre őrnagy (hőr. alezredes) 1987 – 1989.

Az MH REK kereskedelmi és szolgáltatói osztályt 1992-től Szűcs László őrnagy (alezredes) irányította.⁶⁷

Az MN (MH) REK 2. Ruházati Raktár, Táborfalva parancsnokai voltak:

Albert Márk törzsőrmester 1954 – 1955;
Fürj János alhadnagy 1955;
Vöcköndy László őrnagy 1955 – 1967;
Juhász István alezredes 1967 – 1994;
Pásztiné Cinkotai Mária alezredes 1994 – 2007;
Kelemen Károly őrnagy 2007-től.⁶⁸

Az MN (MH) REK 3. Ruházati Raktár, Debrecen parancsnokai voltak:

Ugron Gyula alezredes 1952 – 1955;
Lanka László alezredes 1955 – 1960;
Akurátni Sándor alezredes 1960 – 1974;
Magyar István őrnagy 1974 – 1982;
Bóné Lajos őrnagy 1982 – 1996.⁶⁹

⁶⁶ Ujvári Mihály: i. m. – 120. oldal.

⁶⁷ Ujvári Mihály: i. m. – 122. oldal.

⁶⁸ Ujvári Mihály: i. m. – 125. oldal.

Az MH 4. Ruházati Raktár, Karcag parancsnokai voltak:

Sándor Mihály alezredes 1990 – 1996;

Czibere András alezredes 1996 – 1998;

Rab János őrnagy 1998 – 2004.⁷⁰

E. Üzemanyag ellátó szervezetek fejlődése

Az üzemanyag- ellátás a kezdeti időben az új hadseregben megőrizte a Magyar Királyi Honvédségben kialakult szervezeti formáját. A feladat az Anyagi Csoport, Gépkocsi és Üzemanyag osztály irányítási körébe tartozott. A munka a régi hadseregtől örökölt üzemanyag raktárakban indult be. Ez a raktárrendszer fejlődött tovább a hadsereg gépesítésének növekedése hatására. Az 50-es évek elejére a következő helyőrségekben jöttek létre raktárak: Ócsa, Mór, Felcsút, Vác, Tarnaszentmária, Mesztegyő, Hetényegyháza.

A hadsereg 1957-ben történt újjászervezésekor bezárták a móri, váci és tarnaszentmáriai raktárakat.

1973. május 1-vel a Honvédelmi Miniszter parancsa alapján megalakult a Magyar Néphadsereg Üzemanyag Ellátó Központ (MN ÜEK). Az MN ÜEK alárendeltségébe kerültek az üzemanyag raktárak, szervezetébe beépült az üzemanyag vizsgáló laboratórium, amely az MN (MH) REK telephelyén – a Daróczi úton – működött 2006 –ig.

Az 1990-es évek elején az üzemanyag szolgálat az MH állományában meglévő több mint 500 különféle gép-, harcjármű, repülőeszköz, munkagép, aggregátor, egyéb üzemanyagot felhasználó eszköz, a petróleumlámpától a hajókon keresztül a rakéták hajtóanyag ellátásáról, kiszolgálásáról gondoskodott. Több mint 200-féle hajtó-, kenő-, karbantartó anyag és speciális folyadék tartozott a szolgálat ellátási felelősségi körébe.⁷¹

1997-ben bekövetkezett szervezeti változások következtében felszámolásra került a Csővezetékes Szállítmányvezetőség, valamint a 3. számú Üzemanyagraktár (Mesztegyő) és az Ócsai Üzemanyagraktár. A működő hetényegyházai és felcsúti üzemanyagraktárak,

⁶⁹ Ujvári Mihály: i. m. – 126. oldal.

⁷⁰ Ujvári Mihály: i. m. – 128. oldal.

⁷¹ Gubicza Gyula: A petróleumtól a rakétáig. Katonai Logisztika 1993/1. szám. – 157. oldal.

mint önálló szervezetek megszűntek és beépültek az MH Üzemanyag Ellátó Központ szervezeti struktúrájába.⁷²

Az üzemanyag- ellátás igazából nem kapcsolódik az MH LEK szervezetéhez, mert ahogy a későbbiekben látni fogjuk, a két ágazat-csoportos ellátó központ integrációja előtt kivált a hadtáp rendszerből és az MH Harcanyag Ellátó Központhoz került.

F. A humán anyagi ellátó szervezetek fejlődése

A humán anyagnem meghatározását 2000-ben, a hadtáp ellátási rendszerbe kerülésekor a következők szerint rögzítették:

„Az MH ellátási rendszerében a hadtáp szolgálati ágakon belül az MH állományának pihentetését, regenerálódását, kulturálódását, lelki gondozását, napi közéleti informálódását, rendezvények biztosítását lehetővé tevő és a nemzeti, szövetséges hovatartozást és katonai életet bemutató, reprezentáló szakanyagok, továbbá hangszerek, képzőművészeti alkotások és egyházi liturgikus eszközök és a hozzájuk kapcsolódó tervezési, szervezési, ellátási, támogatási feladatok és folyamatok, valamint ezek végrehajtására és szabályozására irányuló tevékenységek összessége.”⁷³

Az anyagnem története még régebbre nyúlik vissza. Már a hadsereg kezdeti időszakában megteremtődtek az anyagnem alapjai. A csapatzászlók, a kitüntetések, a kürtök és dobok, a zsákmányolt kincsek kezelése, a harc szüneteiben a szórakoztatás feltételeinek megteremtése, mind-mind olyan területek, melyhez a ma működő szakágnak kötődése van és gyökere nyúlik vissza.

A jelenlegi formájának alapjai a II. világháborút követően, a Magyar Néphadsereg létrejöttével és formálódásával alakultak ki. Jelentősége akkor a sorállomány laktanyai életkörülményeinek formálásában, javításában, szabadidejének szervezett és hasznos eltöltésében, a művelődés és kultúra terjesztésében nyilvánult meg elsősorban. A rendszerváltást megelőzően az akkori rendszerre jellemző politikai felhangoktól sem volt mentes.

A rendszerváltást követően - bár nyilvánvaló volt, hogy az anyagnemre szükség van -, a korábbi politikai kötődése miatt léte

⁷² Frigyer László: Az MH üzemanyag szolgálatának hétköznapijai. Katonai Logisztika 1998/1. szám. – 85. oldal.

⁷³ Réti Tamás: Egy régi-új anyagnem, a „humán anyagnem” bemutatása. (Az anyagnem szerepe a logisztika rendszerében) Katonai Logisztika 2005/3. szám. 115 – 116. oldal.

megkérdőjeleződött. Korábbi feladatrendszere felülvizsgálatra került, és helye, valamint szerepe többször változott az akkori honvédség szervezetében.

A jelenlegi anyagnem alapjai az MH Kiképzési és Szárazföldi Főcsoportfőnökség létrejöttével és a „humán anyagi” feladatrendszer hozzárendelésével jöttek létre, mely a 38/1991. számú főcsoportfőnöki intézkedéssel – a Magyar Honvédség kulturális alapellátásának anyagi, technikai biztosítása, gazdálkodás rendjére – vált egyértelművé.

Az anyagnem életében a következő változás a Humán Főcsoportfőnökség megalakulásával (1995) következett be. Ekkor elvált felső szinten is a kiképzési anyagi szakágtól és megkapta a „humán anyagi” megnevezést. Feladatai alapvetően nem változtak.

A központi tagozatban az MH Humán Szolgáltató Központ, majd az MH Kulturális és Média Igazgatóság és annak részeként az MH Humán Szakanyagellátó Központ működött. 1998 – 99-re megtörtént az akkori elképzeléseknek megfelelően a kulturális, rekreációs, kommunikációs, szociálpolitikai és humán anyagi területek teljes integrációja, mind főcsoportfőnökségi szinten, mind a központi intézményi szinten.

1999 – 2000-ben a NATO csatlakozás hatására bekövetkező változások újabb átalakítást eredményeztek az anyagnem életében. A „J” blokkok létrejötte, a Humán Főcsoportfőnökség átalakulása, a Kulturális és Média Igazgatóság megszűnése, az egységes logisztikai elképzelés hatására, a megszületett döntés értelmében, az anyagnem 2000. december 01-vel bekerült a logisztikai támogatás rendszerébe. Megalakultak a következő szervezeti elemek:

- MH Humán Anyagi Alosztály – anyagfelelős;
- MH Hadtápanyag Ellátó Központ Központi Humán- és Térkép-anyag Ellátást Tervező Részleg;
- MH HTPEK Központi Humán Raktár.⁷⁴

A Központi Humán Raktár két részterületre volt bontható:

- Központi Raktár,
- Híradástechnikai és hangszerjavító műhely.

⁷⁴ Réti Tamás: i. m. – 116 – 121. oldal.

A központi raktár rendeltetése, hogy a központi költségvetés terhére beszerzett szakanyagokat és eszközöket átvegye, szakszerűen tárolja és nyilvántartsa. Lássa el az MH katonai szervezeteit norma szerint, valamint esetenként kölcsön-anyagokat biztosítson részükre. Végezze a feleslegesé vált anyagok levételét, tárolását, átadáshoz történő előkészítését.

A híradástechnikai és hangszerjavító műhely rendeltetése, hogy hajtsa végre az MH-ban alkalmazott híradástechnikai eszközök, hangszerek javítását, felújítását, antennarendszerek, laktanya és egyéb hangosítási rendszerek fenntartását, javítását. Biztosítsa a külföldi kontingensek antennarendszereinek fejlesztését, működtetését, továbbá az MH szervezetei részére a szolgálati feladatokhoz kötődően hangosítási rendszerek, videó és hangrögzítő eszközök működtetését, kölcsönzését.⁷⁵

G. A térképanyag ellátó szervezetek fejlődése

2000-ig egy szervezet, a Magyar Honvédség Térképészeti Hivatal végezte mindazon feladatokat, amelyek a térképkészítéssel és az alakulatok térképészeti szakanyagellátásával voltak kapcsolatban. Az akkori átszervezés következtében a szervezetet négy részre darabolták.

A HM Térképészeti Kht. feladata a térképkészítés lett – a felméréstől a nyomtatásig. Az MH Térképészszolgálat a Magyar Honvédség térképészeti és katonaföldrajzi támogatásának összességéért volt felelős. Itt végezték a tervezést, és a szolgálatnál határozták meg azt is, hogy az alakulatoknál milyen térképészeti szakanyagok álljanak rendelkezésre. Emellett a haderőnemi parancsnokságokon dolgozó térképész beosztású katonák szakmai irányítása is a térképészszolgálat feladata volt.

Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (MH ÖLTP) Térképészeti Anyagi Alosztálya a felső szintű gazdálkodási feladatok ellátására és a térképészeti szakanyagok logisztikai biztosítására jött létre. Szintén az MH ÖLTP-hez, azon belül is az MH Hadtápanyag Ellátó Központoz tartozott a Mogyoródi úton települt Központi Térképészeti Szakanyagraktár.⁷⁶

(Folytatás a következő számban)

⁷⁵ Réti Tamás: i. m. – 125 – 126. oldal.

⁷⁶ Szűcs László: Térképendszerváltás. Magyar Honvéd 2004/29. szám. – 15. oldal.

IRODALOMJEGYZÉK

Antal Károly: A Magyar Honvédség Elektronikai Szolgálatfőnöksége. Katonai Logisztika 1993/2. szám.

Boros László: Budapest Daróczi úti Ruházati Raktár 90. évfordulójára (1905 – 1995) Katonai Logisztika, 1996/1. szám

Budai István: Az MH Műszaki-Technikai Szolgálata. Katonai Logisztika 1993/1. szám.

Csabai Károly: Magyar Honvédség szervezeteinek története (1945 – 1990 között) Katonai Logisztika 1998/4. szám.

Csendes László: Hadseregtörténet 1945 – 1998. Tények és adatok. Új Honvédségi Szemle, 1998.

Csontos András mk. alezredes: Katonai metrológia, polgári mérés-ügy. Haditechnika 1995/4. szám.

Dr. Balló István: A katonapolitikai elképzelések megvalósítása a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapatainál 1951-1953. Hadtörténelmi Közlemények, 1994/3. szám.

Gubicza Gyula: A petróleumtól a rakétáig. Katonai Logisztika 1993/1. szám.

Gyarmati Sándor: Az MH Élelmezési Ellátó Központ tevékenysége. Katonai Logisztika. 1993/2. szám.

Frigyer László: Az MH üzemanyag szolgálatának hétköznapijai. Katonai Logisztika 1998/1. szám.

Hajsrekker Sándorné: A Magyar Honvédség mérőeszköz hitelesítő-kalibráló rendszerének helyzete, korszerűsítésének feladatai. Katonai Logisztika 1997/1. szám. 184 – 205. oldal.

Hegedüs Sándor: Magyar Néphadsereg Elektronikai Anyagi-Technikai Ellátó Központ. Katonai Logisztika 1993/4. szám.

HM ARMCOM Kommunikációtechnikai Rt. Haditechnika 1996/3. szám.

Jávor József: Az MH Műszaki Technikai Ellátó Központ. Katonai Logisztika 1993/4. szám.

Jósvai Attila: Konferencia az élelmezési szolgálat helyzetéről. Katonai Logisztika 1994/1. szám.

Jósvai Attila: A Magyar Honvédség élelmezési szakanyagellátásának új rendszere. Katonai Logisztika. 2005/4. szám.

Jubileumi Emlékkönyv. A Magyar Honvédség Vegyivédelmi Anyagellátó Központ 50 éves története 1950 – 2000. Magyar Honvédség Vegyivédelmi anyagellátó Központ kiadvány, 2000.

Kertai László: A felújított Központi Üzemanyagraktár. Katonai Logisztika 2004/2. szám.

Kiss József: Húszéves az MHP Ellátó Igazgatóság. Katonai Logisztika 1994/4. szám.

Kókai Ernő: Ötven éves az MH Katonai Közlekedési Központ. Katonai Logisztika 2007/4. szám.

Littomericzky János: A Hadtáp Szolgáltató Központ története 1967 – 1992. Katonai Logisztika 1993/1 szám.

Nagy – Dr. Pisztrai – Tóth – Dr. Zimonyi: A magyar katonai ellátó (hadtáp) szolgálat története. (Az őshazától 1949-ig). Zrínyi Kiadó és MN Hadtápfőnökség, 1984.

Réti Tamás: Egy régi-új anyagnem, a „humán anyagnem” bemutatása. (Az anyagnem szerepe a logisztika rendszerében) Katonai Logisztika 2005/3. szám.

Rugár Oszkár: Az anyagi-technikai szolgálat története a második világháborútól napjainkig. Katonai Logisztika 1995/3. szám.

Szalontai László: A Magyar Honvédségben folyó mérésügyi szaktevékenység bemutatása. Katonai Logisztika 2006/3. szám.

Széli Ferenc nyá. ezredes: Adalékok az élrelmezési tiszthelyettesek kiképzésének történetéhez. Honvédségi Szemle 2015/1. szám.

Szervezeti változások a második világháború után a haderőreform kezdetéig. MHVK Hadműveleti Főcsoportfőnökség. Tudományos Munkaszervezési Osztály, 1990.

Szűcs László: Térképrendszerváltás. Magyar Honvéd 2004/29. szám.

Ujvári Mihály: Egy évszázad a katonai ruházati ellátás szolgálatában. HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum. Budapest, 2009.

Vörös Béla: A magyar hadseregek távbeszélőeszközei I. (1867 – 1945) Haditechnika 1993/3. szám.